

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

**«Εμπορία Ανθρώπων και Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα –
Διλήμματα Ασφαλείας για την Ευρώπη»**

ΤΣΙΡΙΓΚΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΜΘ18033

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2020

Ο ΤΣΙΡΙΓΚΑΣ Βασίλειος του Δημητρίου βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται, έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον, τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρωτίστως θα ήθελα να εκφράσω τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη μου προς όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές» του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τις πολύτιμες γνώσεις που μας χάρισαν καθ' όλη την διάρκεια αυτού του όμορφου ταξιδιού, γνώσεις πολύτιμες και σημαντικές για την εκπαιδευτική και πνευματική μας ανέλιξη.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την Επιβλέπουσα Καθηγήτριά μου, κ^α **Μαίρη ΜΠΟΣΗ**, η οποία μου έκανε την τιμή και ανέλαβε την επίβλεψη της εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Με τις τόσο σημαντικές, επιστημονικές της επισημάνσεις και διορθώσεις, αλλά και με την αξιομνημόνευτη συμβολή που μου παρείχε στον τομέα των πηγών και της βιβλιογραφίας, συνέβαλε καθοριστικά στην επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας.

Αξιομνημόνευτη ήταν, επίσης, η συμβολή του πολύ καλού μου φίλου και συναδέλφου μου Γεώργιου ΒΑΓΓΕΛΗ, ο οποίος με προέτρεψε και με παρότρυνε να φοιτήσω ως μεταπτυχιακός φοιτητής στη Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών & Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Η εργασία μου αυτή αφιερώνεται στους γονείς μου **Δημήτρη** και **Κατερίνα**, οι οποίοι τόσο υλικά, όσο και ψυχολογικά στήριξαν αυτή μου την προσπάθεια, για να ολοκληρώσω επιτυχώς τις μεταπτυχιακές μου σπουδές, αλλά και τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Περιεχόμενα

A) Αντικείμενο, Σκοπός και Στόχος της διπλωματικής εργασίας..	7
B) Περίληψη	9
Γ) Λέξεις - Κλειδιά	10
Δ) Συντομογραφίες	11
Ε) Εισαγωγή	12
1^ο Κεφάλαιο – Το φαινόμενο του Human Trafficking.....	13
1.1 Ιστορικά Στοιχεία – Ιστορική Αναδρομή	13
1.2. Ορισμός του Human Trafficking	17
1.3. Οι πιο χαρακτηριστικές μορφές της Εμπορίας Ανθρώπων	22
1.4. Κυριότερες Αιτίες εμφάνισης του φαινομένου της Εμπορίας Ανθρώπων.....	32
1.5. Εμπορία Ανθρώπων (Human Trafficking) και Παράνομη Μετανάστευση (Migrant Smuggling) – Ομοιότητες και Διαφορές.....	34
2^ο Κεφάλαιο – Το διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα	39
2.1. Το οργανωμένο έγκλημα και η εξέλιξη του - Σύνομη εισαγωγή	39
2.2. Η φύση του Οργανωμένου Εγκλήματος – Κύριες Προσεγγίσεις ..	41
2.3 Γεωγραφική Κατανομή και παράγοντες εξάπλωσης του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος.....	43
2.4 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος	45
2.5 Δομή και οργάνωση των Ομάδων του Οργανωμένου Εγκλήματος – Κύριες προσεγγίσεις	47
2.6 Ομάδες Οργανωμένου Εγκλήματος και Νόμιμες Επιχειρήσεις – Ομοιότητες και διαφορές.	50

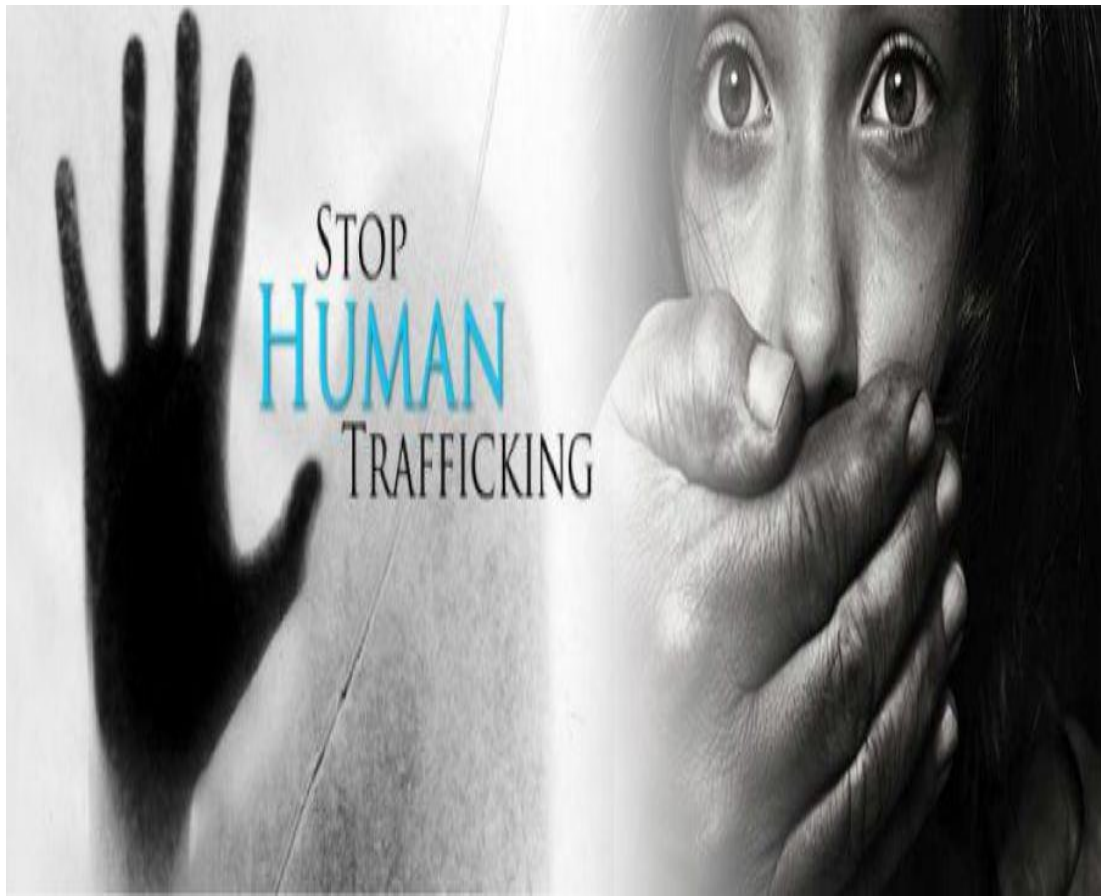
Κεφάλαιο 3^ο – Ευρώπη, Εμπορία Ανθρώπων & Ασφάλεια 53

3.1 Ιστορικές Εξελίξεις, Ισχύον Νομοθετικό και Θεσμικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο. 53

3.2 Μέτρα και προβληματισμοί για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων..... 58

Στ) Γενικά Συμπεράσματα..... 63

Βιβλιογραφία..... 67

A) Αντικείμενο, Σκοπός και Στόχος της διπλωματικής εργασίας

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία επιχειρεί να αναλύσει, να αξιολογήσει και να διερευνήσει το σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο της **εμπορίας ανθρώπων (human trafficking)**, ένα κοινωνικό πρόβλημα και ένα διεθνές ζήτημα το οποίο έχει εξαπλωθεί σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, εξελισσόμενο ταχέως, λαμβάνοντας συνεχώς νέες μορφές.

Προκειμένου να προκύψουν οι κεντρικοί προβληματισμοί και να διερευνηθούν επαρκώς τα βασικά ερωτήματα της εργασίας, η μελέτη αυτής δομήθηκε ως εξής:

Μετά την εισαγωγή, στο **πρώτο κεφάλαιο** της εργασίας γίνεται μία ιστορική αναφορά-αναδρομή στο φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων, γίνεται προσπάθεια καταγραφής και απόδοσης διαφόρων ορισμών του φαινομένου του human trafficking, παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές με τις οποίες μπορεί να εμφανιστεί ως φαινόμενο, αναλύονται οι σημαντικότερες αιτίες εμφάνισης και εξάπλωσης του φαινομένου, καθώς και μία προσπάθεια σύγκρισης και ανάλυσης ομοιοτήτων και διαφορών με το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης (migrant smuggling).

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** της εργασίας πραγματοποιείται προσπάθεια ανάλυσης και εξέτασης του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, σε σχέση και με το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων. Προς τούτο, αναφέρονται ιστορικά στοιχεία σε σχέση με το οργανωμένο έγκλημα, οι κύριες προσεγγίσεις της φύσης του οργανωμένου εγκλήματος, οι βασικότεροι παράγοντες εξάπλωσης του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, η δομή και η οργάνωση των ομάδων που ασχολούνται με το οργανωμένο έγκλημα, διάφορες ομοιότητες και διαφορές των εγκληματικών ομάδων με τις νόμιμες επιχειρήσεις, καθώς και ο ρόλος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών στην προσπάθεια αντιμετώπισης του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** γίνεται προσπάθεια καταγραφής και αναφοράς του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και των οργάνων που δραστηριοποιούνται στην προσπάθεια αυτή, αναφέρονται διάφορα μέτρα και προβληματισμοί αναφορικά με την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, ενώ η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση συμπερασματικών παρατηρήσεων και εκτιμήσεων για το υπό ανάλυση ζήτημα.

B) Περίληψη

Είναι γενικά παραδεκτό, ότι το φαινόμενο της **εμπορίας ανθρώπων (human trafficking)** ανέκαθεν αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα πιο πολυσυζητημένα και πολύκροτα ζητήματα, τόσο σε εθνικό, ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, με τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων ανά τον κόσμο, να αυξάνονται δραματικά. Το human trafficking, με οποιαδήποτε μορφή και αν αυτό συναντηθεί, αποτελεί στυγνή και απάνθρωπη μορφή εκμετάλλευσης, με την έννοια της ανθρώπινης υπόστασης και αξιοπρέπειας να καταστρατηγείται και να καταπατάται διαρκώς, στο βωμό της αουδοσίας και της παράνομης δραστηριότητας των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων ανά τον κόσμο. Οι τεράστιες κατά κύριο λόγο οικονομικές ανισότητες, αλλά και διάφοροι κοινωνικοί, πολιτικοί και ανθρωποκεντρικοί παράγοντες, όπως η φτώχεια, η ανεργία, οι πολεμικές συγκρούσεις και συρράξεις, η έξαρση της μετανάστευσης κ.α., έχουν οδηγήσει στη διόγκωση του φαινομένου, στη συνεχή εκμετάλλευση και «εμπορευματοποίηση» των θυμάτων και στον ταυτόχρονο παράνομο και ανήθικο πλουτισμό των εγκληματικών ομάδων.

Για την αποτελεσματική και ουσιαστική πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου, τόσο σε Ευρωπαϊκό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, έχουν πραγματοποιηθεί προσπάθειες και έχουν ληφθεί μέτρα για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό της εμπορίας ανθρώπων. Παρόλα αυτά, για την ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου απαιτείται συνεχής και αδιάκοπη προσπάθεια και επαγρύπνηση, βασιζόμενη στην συνεργασία και στη σύμπραξη μεταξύ των αρμόδιων φορέων, με γνώμονα, τόσο την καταπολέμηση αυτής της ειδεχθούς εγκληματικής δραστηριότητας, όσο και την προστασία και τη στήριξη των θυμάτων, που βιώνουν την εκμετάλλευση και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Γ) Λέξεις - Κλειδιά

Εμπορία Ανθρώπων (Human Trafficking), δουλεία, Παράνομη Μετανάστευση (Migrant Smuggling), Ευρωπαϊκή Ένωση, έγκλημα, εκμετάλλευση, σεξουαλική εκμετάλλευση, καταναγκαστική εργασία, Οργανωμένο Έγκλημα, Διεθνές Οργανωμένο Έγκλημα (Transnational Organized Crime), ομάδες οργανωμένου εγκλήματος.

Δ) Συντομογραφίες

- ✓ **Ε.Ε.** – Ευρωπαϊκή Ένωση
- ✓ **Europol** – European Police Office – Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία
- ✓ **Ο.Η.Ε.** – Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
- ✓ **Ο.Α.Σ.Ε.** – Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη – Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)
- ✓ **Π.Κ.** – Ποινικός Κώδικας
- ✓ **Μ.Κ.Ο.** – Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
- ✓ **ILO** – International Labour Organization- Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Δ.Ο.Ε.)
- ✓ **Interpol** - International Criminal Police Organization
- ✓ **UNODC** – United Nations Office on Drugs and Crime
- ✓ **UNTOC** – United Nations Convention against Transnational Organized Crime

E) Εισαγωγή

Το φαινόμενο της **εμπορίας ανθρώπων (Human trafficking)** αποτελεί μια σύνθετη και ταχέως εναλλασσόμενη και εξελισσόμενη πραγματικότητα, η οποία τείνει να λάβει ανησυχητικές διαστάσεις. Εμφανιζόταν από την αρχαιότητα και εξακολουθεί να εμφανίζεται μέχρι και σήμερα, με πολλές και διαφορετικές μορφές, με τη σεξουαλική εκμετάλλευση να εξακολουθεί να αποτελεί μέχρι και σήμερα, την πιο ευρέως διαδεδομένη μορφή, με την οποία συναντάται η εμπορία ανθρώπων, σε όλα τα μέρη του κόσμου, με απώτερο σκοπό τον αθέμιτο και παράνομο πλουτισμό των εγκληματικών οργανώσεων, δια μέσου της εκμετάλλευσης και της εξαπάτησης των θυμάτων. Η ταχέως αναπτυσσόμενη, μεταβαλλόμενη και προσαρμοσμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις δραστηριότητα των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων έχει καταστήσει την εμπορία ανθρώπων, ως μία από τα μεγαλύτερες και πιο επικερδείς εγκληματικές ενέργειες στον κόσμο.

Η σε πολλές περιπτώσεις διακρατική μορφή που λαμβάνει το «human trafficking», καθιστά την ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος εξαιρετικά δύσκολη. Τα ιδιαίτερα οργανωμένα δίκτυα και κυκλώματα διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων, ανεξαρτήτου φύλου, ηλικίας, καταγωγής ή θρησκείας, σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη αδυναμία και το φόβο των θυμάτων να έρθουν αντιμέτωπα με τους δράστες αυτού του ειδεχθούς φαινομένου, δια μέσου των αρμόδιων αρχών, διογκώνει την κατάσταση και οδηγεί στην εξέλιξη και στην εξάπλωση του προβλήματος. Η προσπάθεια και ο αγώνας ενάντια στην εμπορία ανθρώπων πρέπει να είναι συνεχής και αδιάκοπος, η έγκαιρη διάγνωση, έρευνα και ανάλυση της πολλαπλότητας των παραγόντων και των δεικτών εξέλιξης και εξάπλωσης του φαινομένου αποτελούν αστάθμητους παράγοντες για την καταπολέμηση του ζητήματος, με τη συνεργασία και τη σύμπραξη όλων των αρμόδιων φορέων, σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, να αποτελεί την καλύτερη λύση για την αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος και την προστασία των θυμάτων.

1° Κεφάλαιο – Το φαινόμενο του Human Trafficking

1.1 Ιστορικά Στοιχεία – Ιστορική Αναδρομή

Η εμπορία ανθρώπων, η οποία διεθνώς χαρακτηρίζεται και αποδίδεται με τον όρο «human trafficking» ή «trafficking in human beings», αποτελεί ένα πολυδιάστατο ζήτημα, το οποίο χαρακτηρίζεται από ποικίλες κοινωνικές, νομικές, πολιτικές, οικονομικές και άλλες προεκτάσεις (Ποθουλάκη, 2019).

Ωστόσο, παρόλο που η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την καταναγκαστική εργασία, την εμπορική ή την σεξουαλική εκμετάλλευση θεωρείται συχνά ως ένα σύγχρονο φαινόμενο, η εμπορία ή η δουλεία γυναικών, ανδρών και παιδιών είναι ένα από τα πιο διαδεδομένα και χαρακτηριστικά γνωρίσματα όλων των ανθρώπινων πολιτισμών, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και αποτελεί μία από τις πιο ακραίες μορφές ανθρώπινης κυριαρχίας.

Από τις πρώτες ακόμη ιστορικά καταγεγραμμένες πηγές της ιστορίας προκύπτει το συμπέρασμα ότι, η δουλεία αποτελούσε χαρακτηριστικό γνώρισμα σχεδόν κάθε «προηγμένου» πολιτισμού (Burke, 2013).

Ιστορικές πηγές αναφορικά με τους Σουμέριους, τον πρώτο πολιτισμό από τον οποίο διασώζονται γραπτά στοιχεία, καταδεικνύουν το γεγονός ότι, οι έμποροι της εποχής αγόραζαν και πουλούσαν ανθρώπους πριν από περίπου 5.000 χρόνια, μαζί με άλλα αντικείμενα και προϊόντα τα οποία θεωρούσαν πολύτιμα (Watkins, 2001). Η αρχαιότερη γραπτή νομοθεσία, η οποία διασώθηκε χαραγμένη σε μία πέτρινη στήλη, ο Κώδικας του Χαμουραμπί, ο οποίος συντάχθηκε το έτος 1780 π.χ., αναγνώριζε επίσημα την δουλεία.

Ακόμη και στις πιο εξελιγμένες πολιτισμικά και κοινωνικά κοινωνίες της αρχαιότητας, οι σκλάβοι χρησιμοποιούνταν σε ένα ευρύ φάσμα εργασιών, όπως η γεωργία, η εξόρυξη ορυκτού πλούτου, οι οικιακές εργασίες, η κατασκευή δημοσίων έργων και οι πολεμικές επιχειρήσεις, ενώ αρκετές είναι οι περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης των σκλάβων και ο εξαναγκασμός αυτών να διαβιώνουν ως παλλακίδες, αντιμετωπίζοντας αυστηρές τιμωρίες, σε περίπτωση που προσπαθούσαν να δραπετεύσουν ή να μην υπακούσουν (Burke, 2013).

Ακολούθως, και κατά τον 5^ο αιώνα π.Χ., στο αποκορύφωμα της ακμής της, η Αρχαία Αθήνα θεωρείται ότι είχε μεγαλύτερο ποσοστό σκλάβων απ' ότι ελεύθερους πολίτες, με τον εκτιμώμενο πληθυσμό των σκλάβων να είναι 100.000, ενώ των ελεύθερων ανδρών περί τους 40.000. Οι Αθηναίοι θεωρούσαν ότι η δουλεία αποτελεί αναγκαιότητα για την εύρυθμη λειτουργία και την ανάπτυξη της αρχαίας Αθήνας, καθότι επέτρεπε στην πιο προνομιακή τάξη των ελεύθερων πολιτών να στρέψουν την προσοχή τους σε κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά ζητήματα της εποχής (Burke, 2013).

Παρόμοια κατάσταση συναντάται και στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, με το ποσοστό των σκλάβων να θεωρείται από τους ιστορικούς, ότι προσέγγιζε το 10 με 15 τις εκατό (10%-15%) ολόκληρου του πληθυσμού της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Οι σκλάβοι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, είτε ήταν γόνοι ήδη υπάρχοντων σκλάβων της εποχής, είτε πρόσωπα τα οποία αγοράστηκαν από δουλεμπόρια ή συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν στην αυτοκρατορία, ενώ μπορούσαν να ανήκουν και να είναι ιδιοκτησία, είτε ιδιωτών, είτε του ίδιου του Κράτους.

Κατά την μεσαιωνική εποχή, τόσο στις Βυζαντινές χώρες, όσο και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Επικράτειας, εξαιτίας και της διαδεδομένης επικράτησης του χριστιανισμού, παρατηρείται σχετική βελτίωση της θέσης των δούλων, χωρίς αυτό το γεγονός να σημαίνει και την οριστική κατάργηση της δουλείας (Ποθουλάκη, 2019).

Από την άλλη πλευρά, η δουλεία αποτελούσε ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της κοινωνίας του Ισλαμικού Κράτους, με τους Μουσουλμάνους να αναζητούν δούλους στις αγορές της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, προκειμένου να τους διαθέσουν, είτε για στρατιωτικούς σκοπούς, είτε για θέματα τεχνικής ή οικιακής εργασίας. (Burke, 2013; Lovejoy, 2004). Επιπλέον, εξαιτίας του γεγονότος ότι χαρακτηριστικό γνώρισμα εκείνης της εποχής αποτελούσε το γεγονός ότι, οι άνδρες μπορούσαν να έχουν όσες παλλακίδες επιθυμούσαν, οι γυναίκες σκλάβοι της εποχής υπέστησαν σεξουαλική εκμετάλλευση και αναγκάστηκαν να εργαστούν ως πόρνες, χορεύτριες ή διασκεδαστές (Lovejoy, 2004).

Κατά την αποικιοκρατική περίοδο στην Αμερική, η αυξημένη ζήτηση για εργατικό δυναμικό, για την παραγωγή καλλιεργειών καπνού, βαμβακιού, ρυζιού, ζαχαροκάλαμου κ.α., αλλά και η ανάγκη για εργασία στα ορυχεία χρυσού και αργύρου στην Αμερική, οδήγησε στην ταχεία άνοδο ενός συστήματος δουλείας, το οποίο βασίστηκε στην εργασία Αφρικανών ανδρών, γυναικών και παιδιών (Burke, 2013). Το διατλαντικό δουλεμπόριο από τον 16^ο έως και τον 18^ο αιώνα είχε ως επακόλουθο να μετακινηθούν 11 εκατομμύρια Αφρικανοί, χιλιάδες μίλια μακριά από τον τόπο τους, προκειμένου να εργαστούν στα εδάφη της Αμερικής. Ακόμα χειρότερα, 2,4 εκατομμύρια Αφρικανοί υπολογίζεται ότι απεβίωσαν κατά τη διάρκεια αυτού του διατλαντικού ταξιδιού, γνωστό και ως Μέσο πέρασμα (Kara, 2010). Για αυτούς που τελικά επέζησαν του ταξιδιού, ο τελικός προορισμός ήταν περιοχές της Νότιας Αμερικής, όπως η Βραζιλία και τα νησιά της Καραϊβικής, ενώ το υπόλοιπο μέρος των έτερων Αφρικανών δούλων κατέληξε σε εδάφη της Κεντρικής και της Βόρειας Αμερικής.

Οι οικονομίες των Ευρωπαϊκών χωρών και των υπερπόντιων αποικιών τους, καθώς και των αναδυόμενων κρατών στην Αμερική στηρίχθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό στον τεράστιο αριθμό των δούλων που προήλθαν από την ήπειρο της Αφρικής, αφού ο τεράστιος αριθμός των Αφρικανών

δούλων που μεταφέρθηκε στην Αμερική, είχε σαν αποτέλεσμα την ταχεία και αναπτυσσόμενη παραγωγή αγαθών και προϊόντων, τα οποία ενίσχυσαν τις διεθνείς αγορές της εποχής και την οικονομία των ενδιαφερόμενων κρατών (Rawley & Behrendt, 2005). Σε αποικίες τόσο διαφορετικές εκείνη την περίοδο μεταξύ τους, όπως στη Βραζιλία στη Νότια Αμερική, στα νησιά Μπαρμπάντος στις Δυτικές Ινδίες, αλλά και στη Βιρτζίνια στη Βόρεια Αμερική, ο όρος «Νέγρος» σήμαινε για κάποιον ότι, είναι δούλος και κατώτερο ον (Burke, 2013).

Το καθεστώς της δουλείας τερματίστηκε και απαγορεύτηκε με διεθνείς συμβάσεις, στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών, το έτος 1926, μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, στη Σύμβαση που πραγματοποιήθηκε στην Γενεύη (25-09-1926), όπου οι απεσταλμένοι των κρατών συμφώνησαν να αποτρέψουν και να καταστείλουν την εμπορία σκλάβων και να εξαλείψουν όλες τις μορφές της δουλείας. Η Σύμβαση της Γενεύης αποτέλεσε το πρώτο βήμα στον καθορισμό των πρακτικών, που δεν θα ήταν πλέον ανεκτές και προσπάθησε να δημιουργήσει τους διεθνείς μηχανισμούς που είναι απαραίτητοι για την εξάλειψη αυτών των πρακτικών (Miers, 2003).

Παρόλα αυτά, η εμπορία ανθρώπων και τα συνεχώς αναπτυσσόμενα ποσοστά της έχουν προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις παγκοσμίως και την έχουν καταστήσει ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα η διεθνής κοινότητα, με τις σύγχρονες μορφές δουλείας να στηρίζονται στη βία ή σε απατηλά μέσα, προκειμένου η εξουσία να διατηρείται αδιάκοπη πάνω σε ένα άτομο (Ποθουλάκη, 2019).

1.2. Ορισμός του Human Trafficking

Ο όρος «Trafficking in human beings» ή διαφορετικά «Human Trafficking» αποτελεί έναν αγγλόφωνο όρο, ο οποίος έχει καθιερωθεί στη διεθνή σκηνή, προκειμένου να υποδηλώσει την εμπορία των ανθρώπων, η οποία περιλαμβάνει κάθε πράξη περιαγωγής στη δουλειά ή τη μεταφορά ενός προσώπου. Ο όρος «Trafficking» έκανε την αρχική του εμφάνιση στις αρχές του 17^{ου} αιώνα και ήταν ένας όρος ο οποίος αναφερόταν αρχικά στην διακίνηση παράνομων προϊόντων. Από τον 19^ο αιώνα και έπειτα χρησιμοποιείται και έχει καθιερωθεί, προκειμένου να ορίσει τη διακίνηση και την εμπορία των ανθρώπων, οι οποίοι έχουν την τάση να μεταχειρίζονται ως εμπορεύματα (Ποθουλάκη, 2019; Κυριαζή, 2010).

Η ακριβής εννοιολογική προσέγγιση του όρου του «trafficking» δεν είναι μία απλή διαδικασία. Η πολυπλοκότητα του ζητήματος προκάλεσε δυσκολίες και αντιμετώπισε τέλματα, ως προς την υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού, ο οποίος να εστιάζει και να αναδεικνύει τις πιο σημαντικές παραμέτρους του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων και κυρίως την εκμετάλλευση των ανθρώπων και όχι τόσο τη μετακίνηση αυτών.

Στην ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol), μία από τις αρμοδιότητες της Europol είναι η εμπορία ανθρώπων, η σημασία της οποίας ορίζεται και έγκεται ως: *«Η υπαγωγή ενός προσώπου στην πραγματική και παράνομη εξουσία άλλων προσώπων με τη χρήση της βίας ή απειλών ή με κατάχρηση εξουσίας ή με εξαπάτηση με την προοπτική της εκμετάλλευσης σε πορνεία ή έτερες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης και βίας κατά ανηλίκων ή εμπορίας έκθετων παιδιών»* (www.op.europa.eu).

Ο πιο διαδεδομένος και κοινά αποδεκτός ορισμός του «human trafficking» διεθνώς, προέρχεται από το «Πρωτόκολλο των Ηνωμένων

Εθνών για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών», γνωστό και ως Πρωτόκολλο του Παλέρμο, (*The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children*), που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (Παλέρμο, 2000) – (UNTOC – United Nations Convention against Transnational Organized Crime). Ειδικότερα:

«Εμπορία Ανθρώπων αποτελεί η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, απόκρυψη ή παραλαβή ατόμων δια μέσου απειλής ή χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης, εξαπάτησης, κατάχρησης εξουσίας ή ευάλωτης θέσης, είτε μέσω πληρωμής ή ωφελημάτων, για την εξασφάλιση της συμφωνίας ενός ατόμου που ασκεί έλεγχο επί άλλου ατόμου με σκοπό την εκμετάλλευση. Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει την πορνεία ή έτερες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καταναγκαστικής παροχής εργασίας ή υπηρεσιών ή δουλείας ή άλλες πρακτικές, παρεμφερείς προς τη δουλεία ή την αφαίρεση οργάνων» (www.eur-lex.europa.eu).

Αξίζει να μνημονευτεί σε αυτό το σημείο, ότι η συγκατάθεση του θύματος της εμπορίας ανθρώπων δεν έχει καμία σημασία, εάν έχει χρησιμοποιηθεί κάποιος από τους τρόπους που εκτενώς αναφέρθηκαν ανωτέρω στο Πρωτόκολλο για την εκμετάλλευσή του. Από τα ανωτέρω συνάγεται το συμπέρασμα ότι, το Πρωτόκολλο του Παλέρμο διαδραμάτισε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην προσέγγιση που υιοθέτησαν τα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί, με σκοπό την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων (Wylie & McRedmond, 2010).

Ιδιαίτερα σημαντική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων αποτέλεσε η Απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 19^{ης} Ιουλίου 2002 (Υπ' αριθ. 2002/629/ΔΕΥ Απόφαση), μέσω της οποίας δόθηκε ένας ακόμη παρόμοιος ορισμός για την εμπορία

ανθρώπων. Σύμφωνα με την Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, έτσι ώστε να συνιστά αξιόποινη πράξη:

«Κάθε στρατολόγηση, μεταφορά, μεταβίβαση, υπόθαλψη και εν συνεχεία παραλαβή ενός προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής ή μεταβίβασης του ελέγχου επί του προσώπου αυτού, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες:

α) γίνεται χρήση εξαναγκασμού, βίας ή απειλής, συμπεριλαμβανομένης της απαγωγής σε βάρος ενός ατόμου,

β) γίνεται χρήση δόλου ή απάτης,

γ) συντρέχει κατάχρηση εξουσίας ή μίας ευπαθούς θέσης, τέτοιας φύσεως ώστε το εν λόγω πρόσωπο να μην έχει άλλη αποδεκτή δυνατότητα παρά να υποταγεί στην κατάχρηση που του επιβάλλεται,

δ) δίνονται ή λαμβάνονται πληρωμές ή οφέλη προκειμένου να επιτευχθεί η συναίνεση προσώπου, το οποίο ασκεί έλεγχο επί άλλου προσώπου,

προς το σκοπό εκμετάλλευσης της εργασίας ή των υπηρεσιών αυτού του προσώπου, συμπεριλαμβανομένης τουλάχιστον της καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας ή υπηρεσιών, δουλείας ή παρόμοιας πρακτικής ή δουλείας, ή προς το σκοπό εκπόρευσης ή άλλης μορφής σεξουαλικής εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της πορνογραφίας.

Η συναίνεση του θύματος της εμπορίας ανθρώπων για τον σκοπό της εκμετάλλευσης του, είτε αυτή είναι σκοπούμενη, είτε είναι πραγματική δεν διαδραματίζει κάποιον ουσιώδη ρόλο, εάν προκειμένου να επιτευχθεί η συναίνεση, έχουν χρησιμοποιηθεί τα μέσα που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Παράλληλα, εάν κάποια από τις ανωτέρω προαναφερόμενες πράξεις αφορά παιδί (ηλικίας κάτω των 18 ετών), αυτή η πράξη συνιστά αξιόποινη πράξη εμπορίας ανθρώπων, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία δεν

έχει χρησιμοποιηθεί κάποιο από τα μέσα που αναφέρθηκαν προηγουμένως.»

Στο Ελληνικό Νομικό Σύστημα και στην Ελληνική Έννομη Τάξη, στις διατάξεις του Άρθρου 323^A του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.), όπως αυτός συμπληρώθηκε, τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, βάσει του Ν. 4619/2019, ο νομοθέτης ορίζει την εμπορία ανθρώπων και προβλέπει για αυτήν τα κάτωθι:

«1. Όποιος με τη χρήση βίας, απειλής βίας ή άλλων εξαναγκαστικών μέσων ή με επιβολή ή κατάχρηση εξουσίας, στρατολογεί, απάγει, μεταφέρει, κατακρατεί παράνομα, υποθάλπει, παραδίδει ή παραλαμβάνει άλλον με σκοπό την εκμετάλλευσή του, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή.

2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται ο υπαίτιος και αν, για να επιτύχει τον ίδιο σκοπό, τελεί τις πράξεις της προηγούμενης παραγράφου αποσπώντας τη συναίνεση άλλου με τη χρήση απατηλών μέσων ή παρασύροντάς του εκμεταλλεζόμενος την ευάλωτη θέση στην οποία βρίσκεται.

3. Με κάθειρξη και χρηματική ποινή τιμωρείται η πράξη των προηγούμενων παραγράφων όταν: α) τελείται κατ' επάγγελμα, β) τελείται από υπάλληλο ο οποίος κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος από την ιδιότητά του αυτή διαπράττει ή συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στην πράξη, γ) συνδέεται με την παράνομη είσοδο, παραμονή ή έξοδο του παθόντος από τη χώρα ή δ) είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος. Επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών, αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο.

4. Με τις ποινές της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται η πράξη των παραγράφων 1 και 2 όταν στρέφεται κατά ανηλίκου, ακόμα κι όταν τελείται χωρίς τη χρήση των μέσων που αναφέρονται σε αυτές. Με τις ίδιες ποινές τιμωρείται και όποιος, με τα μέσα των παραγράφων 1 και 2

στρατολογεί ανήλικο με σκοπό τη χρησιμοποίησή του σε ένοπλες επιχειρήσεις.

5. Η έννοια της «εκμετάλλευσης» στις προηγούμενες παραγράφους περιλαμβάνει τον πορισμό παράνομου περιουσιακού οφέλους από: α) την υπαγωγή του σε καθεστώς δουλείας ή σε παρεμφερείς προς τη δουλεία πρακτικές, β) την υπαγωγή του σε καθεστώς ειλωτείας, γ) την εργασία ή την επαιτεία του θύματος (εργασιακή εκμετάλλευση), δ) την τέλεση εγκληματικών πράξεων από αυτό, ε) την αφαίρεση κυττάρων, ιστών ή οργάνων του σώματός του, στ) την τέλεση από αυτό γενετήσιων πράξεων, πραγματικών ή προσποιητών, ή την παροχή εργασίας ή υπηρεσιών που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό τη γενετήσια διέγερση (γενετήσια εκμετάλλευση) ή ζ) τον εξαναγκασμό του σε τέλεση γάμου.

6. Με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος εν γνώσει, χωρίς να χρησιμοποιεί τα μέσα των παραγράφων 1 και 2, προσλαμβάνει στην εργασία του πρόσωπο που είναι θύμα εμπορίας, δέχεται τις υπηρεσίες του προσώπου αυτού, τελεί μαζί του γενετήσια πράξη ή δέχεται τα έσοδα από την εκμετάλλευσή του.

7. Τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή όποιος, χωρίς να χρησιμοποιεί τα μέσα των παραγράφων 1 και 2, εξωθεί σε επαιτεία ανήλικους, με σκοπό την εκμετάλλευση των εσόδων τους.

8. Για όποιον καταγγέλλει αξιόποινες πράξεις που τελέστηκαν σε βάρος του από υπαιτίους των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών μπορεί, εφόσον η καταγγελία πιθανολογείται βάσιμη, ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα εφετών, να απόσχει προσωρινά από την ποινική δίωξη για παραβάσεις του νόμου περί αλλοδαπών και περί εκδιδομένων με αμοιβή προσώπων, καθώς και για παραβάσεις λόγω συμμετοχής τους σε εγκληματικές δραστηριότητες, εφόσον η συμμετοχή αυτή ήταν άμεση συνέπεια του γεγονότος ότι ήταν παθόντες των αδικημάτων των προηγούμενων παραγράφων, ώσπου να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση για τις πράξεις που καταγγέθηκαν. Αν η

καταγγελία αποδειχθεί βάσιμη, η αποχή από την ποινική δίωξη γίνεται οριστική.» (www.lawpost.gr).

Από τα ανωτέρω συνάγεται το συμπέρασμα ότι, το αδίκημα της Εμπορίας Ανθρώπων στην Ελληνική Επικράτεια τιμωρείται και διώκεται σε βαθμό κακουργήματος, για τους υπαίτιους τέλεσης των ανωτέρω πράξεων. Σημαντική παράμετρος του ανωτέρω άρθρου αποτελεί το γεγονός της αποχής από την ποινική δίωξη των ατόμων, οι οποίοι προέβησαν στην τέλεση ποινικά κολάσιμων πράξεων, πλην όμως οι πράξεις τους αυτές τελέστηκαν, ελέω του γεγονότος ότι ήταν παθόντες και θύματα εμπορίας ανθρώπων, δεν είχαν δηλαδή το δικαίωμα, την δυνατότητα και την ελευθερία να πράξουν με διαφορετικό τρόπο.

1.3. Οι πιο χαρακτηριστικές μορφές της Εμπορίας Ανθρώπων

Η παρούσα ενότητα της εργασίας έχει ως σκοπό και στόχο να καταγράψει λεπτομέρειες και στοιχεία σχετικά με τις βασικές μορφές, με τις οποίες συναντάται το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων, μορφές εκμετάλλευσης τόσο γυναικών, αλλά ακόμη και ανδρών και παιδιών.

Ειδικότερα, η εμπορία ανθρώπων με απώτερο σκοπό την **σεξουαλική εκμετάλλευση** των θυμάτων αποτελεί παγκοσμίως την πιο βασική και την πιο ευρέως διαδεδομένη μορφή εκμετάλλευσης (Ποθουλάκη, 2019). Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων με βάση την σεξουαλική εκμετάλλευση μπορεί να είναι γυναίκες, άνδρες και παιδιά, με το μεγαλύτερο ποσοστό όμως των θυμάτων να είναι γυναίκες ή ανήλικα μικρά κορίτσια (Burke, 2013). Αυτού του είδους η εκμετάλλευση των θυμάτων αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις παγκοσμίως, κυρίως τα τελευταία χρόνια.

Οι ομάδες των διακινητών προς αναζήτηση των θυμάτων τους, στοχεύουν κατά κύριο λόγο σε συμπλέγματα ατόμων και πληθυσμούς παγκοσμίως, με χαμηλό βιοποριστικό, κοινωνικό, αλλά και μορφωτικό επίπεδο, σε πληθυσμούς ατόμων οι οποίοι πλήττονται από τη φτώχεια και τις κακές συνθήκες διαβίωσης, ενώ δεν έχουν ιδιαίτερα περιθώρια κοινωνικής και οικονομικής απασχόλησης. Αυτό το γεγονός καθιστά αυτά τα άτομα και κυρίως τις γυναίκες και τα ανήλικα κορίτσια, πιο ευάλωτα σε μορφές εξαπάτησης ή βίας από τους διακινητές, ενώ τα θύματα καθίστανται περισσότερο διαχειρίσιμα από τις ομάδες των διακινητών (Burke, 2013; Estes & Weiner, 2002). Επίσης, η σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων συναντάται και σε περιοχές ή κράτη με πολιτική αστάθεια, είτε εξαιτίας πολεμικών συρράξεων που λαμβάνουν χώρα στα εδάφη τους, είτε εξαιτίας μακροχρόνιας στρατιωτικής κατοχής, παράγοντες οι οποίοι υποβοηθούν την εκμετάλλευση και την εμπορία ανθρώπων (Mendelson, 2005).

Τα θύματα σε αυτές τις περιπτώσεις βιώνουν εξευτελιστικές καταστάσεις, καθότι στις περισσότερες εκ των περιπτώσεων, ωθούνται από τους διακινητές στη χρήση ναρκωτικών ουσιών, πετυχαίνοντας με αυτό τον τρόπο, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, την ευκολότερη διαχείρισή τους, βιάζονται ή βασανίζονται από τους διακινητές, λιμοκτονούν και οδηγούνται με μαθηματική ακρίβεια στην πορνεία και τη σεξουαλική εκμετάλλευση (Kara, 2010). Καταστρατηγείται ακόμη, κάθε μορφή ελευθερίας και ανεξαρτησίας των θυμάτων, καθότι στις περισσότερες εκ των περιπτώσεων οι σωματέμποροι και οι διακινητές αφαιρούν από τα θύματα τα νομιμοποιητικά έγγραφα ταυτοπροσωπίας τους (ταυτότητες, διαβατήρια, πιστοποιητικά), πετυχαίνοντας έτσι με αυτό τον τρόπο την απόκτηση του απόλυτου ελέγχου των διακινούμενων προσώπων, εκμηδενίζοντας παράλληλα οποιαδήποτε προσπάθεια ανεξαρτησίας και απεμπλοκής των θυμάτων από τους διακινητές (Obokata, 2006). Πρόσθετα, αρκετές είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διακινητές καταφέρνουν, με απαιτητά μέσα, να ξεγελούν τις οικογένειες των θυμάτων, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα θύματα είναι ανήλικα

τέκνα, και προσποιούμενοι προς τις οικογένειες των θυμάτων ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά τους, αλλά και για τις ίδιες τις οικογένειες, σε μία χώρα προορισμού με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και οικονομική εξασφάλιση, αποσπούν ακόμα και την συναίνεση των κηδεμόνων των ανήλικων θυμάτων (Ποθουλάκη, 2019).

Στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που διακινούνται με στόχο την πορνεία και τη σεξουαλική εκμετάλλευση, προέρχονται κατά κύριο λόγο από χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως την Ουκρανία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία τη Μολδαβία, την Αλβανία, τη Ρωσία, αλλά και χώρες της Αφρικής όπως η Νιγηρία (Scarpa, 2008). Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής η σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο, είτε σε πορνεία (οίκους ανοχής), στα οποία συμβιώνει και εκμεταλλεύεται σεξουαλικά μικρός αριθμός θυμάτων, σε νυκτερινά μπαρ-μαγαζιά χορού, τα οποία λειτουργούν ως πορνεία, είτε ακόμη και σε ξενοδοχεία. Επιπλέον, μία έτερη μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης αποτελεί και η πορνεία στους δρόμους. Σε αυτές τις περιπτώσεις εκμετάλλευσης οι μαστροποί χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο, γυναίκες ή ακόμα και ανήλικα κορίτσια, τα οποία είναι για αυτούς περισσότερο διαχειρίσιμα και λιγότερο αντιδραστικά. Ο κύριος λόγος για τον οποίο πραγματοποιείται αυτή η διαδικασία είναι, διότι οι πιθανότητες μίας ενδεχόμενης απόδρασης του θύματος από την κατάσταση την οποία βιώνει, είναι ελάχιστες (Kara, 2010).

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο το γεγονός ότι, στις περιπτώσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανήλικών τέκνων, οι διακινητές και οι μαστροποί των θυμάτων, για την καλύτερη διαχείριση τους, προσφεύγουν συνήθως σε χρήση, τόσο μορφών βίας σε βάρος του θύματος, αλλά και υποτιθέμενης αγάπης και στοργής. Με αυτή τη διαδικασία και με αυτό τον τρόπο πετυχαίνουν την ψυχολογική χειραγώγηση του θύματος, που μπορεί να οδηγήσει στο σύνδρομο της

Στοκχόλμης, ένα ψυχολογικό φαινόμενο στο οποίο τα θύματα εκφράζουν συμπόνια, συμπάθεια και έχουν θετικά συναισθήματα για τους διακινητές τους, φτάνοντας σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και στην υποστήριξή τους (Burke, 2013). Η σεξουαλική εκμετάλλευση στη σύγχρονη εποχή είναι ένα φαινόμενο το οποίο έχει οδηγήσει στη δολοφονία εκατομμύρια θυμάτων παγκοσμίως, κατά κύριο λόγο γυναικών και ανήλικων κοριτσιών, θύματα τα οποία καθ' όλη τη διάρκεια της επίπονης χειραγώγησής τους, υπόκεινται σε ανατριχιαστικά βασανιστήρια, βιασμούς, εξευτελιστική συμπεριφορά και χρήση ναρκωτικών ουσιών, συνθήκες και βιώματα που οδηγούν σε αρκετές περιπτώσεις στην αυτοκτονία των θυμάτων, είτε στην έμμεση δολοφονία τους, μέσω της μετάδοσης αφροδίσιων και σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων (Kara, 2010).

Μία ακόμη, ιδιαίτερα σημαντική μορφή με την οποία συναντάται το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων, αποτελεί **η εκμετάλλευση των θυμάτων για εργασία, δηλαδή η καταναγκαστική εργασία**. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της καταναγκαστικής εργασίας αποτελεί το γεγονός ότι, ένα άτομο, ανεξαρτήτου φύλου, αναγκάζεται να παρέχει κάποιου είδους εργασία παρά τη θέλησή του, υπό την ύπαρξη απειλών ή σωματικής και ψυχολογικής βίας και σημαντικών περιορισμών στην ελεύθερη βούλησή του. Είναι μία μορφή εμπορίας ανθρώπων που συναντάται περισσότερο σε αναπτυσσόμενες χώρες. Ο όρος της καταναγκαστικής εργασίας παρόλα αυτά, αξίζει να αναφερθεί, ότι χρησιμοποιείται σχετικά με όλες τις μορφές, τις οποίες μπορεί να λάβει το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων (Burke, 2013).

Η εμπορία ανθρώπων με απώτερο σκοπό την καταναγκαστική εργασία των θυμάτων μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Χαρακτηριστικότερες εξ αυτών αποτελούν περιπτώσεις καταναγκαστικής εργασίας ατόμων σε διάφορους παραγωγικούς τομείς, όπως είναι η γεωργία, η αλιεία, διάφορα ορυχεία και μεταλλεία, καθώς και εργοστάσια, φαινόμενο το

οποίο μπορεί να συναντηθεί σε χώρες της Αφρικής αλλά και της Ασίας. (Scarpa, 2008). Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι όπως και στις περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων με βάση τη σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων, έτσι και στις περιπτώσεις της καταναγκαστικής εργασίας, τα θύματα μπορεί να είναι ακόμη και ανήλικα τέκνα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα καταναγκαστικής εργασίας ανήλικων παιδιών αποτελούν οι καμηλοδρομίες, με αναβάτες ανήλικα αγόρια. Τέτοιου είδους καμηλοδρομίες είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς σε χώρες όπως το Σουδάν, η Ιορδανία, το Πακιστάν, το Ομάν, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, αλλά και η Αίγυπτος. Σε αυτούς τους αγώνες καμήλας, οι αναβάτες είναι ανήλικα αγόρια, ηλικίας από επτά έως δέκα έτη (07-10), εξαιτίας του μικρού τους βάρους. Ανήλικα αγόρια διακινούνται, απαγάγονται ή αγοράζονται από χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ασίας, όπως η Σρι Λάνκα και το Μπαγκλαντές, προκειμένου να λάβουν μέρος σε αυτούς τους αγώνες. Τα ανήλικα αγόρια υποβάλλονται σε άγριες μορφές βασανιστηρίων και ξυλοδαρμούς, έτσι ώστε να αναγκαστούν να οδηγήσουν τις καμήλες, υπομένουν εξαντλητικές για τον οργανισμό τους δίαιτες, προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν ελαφρύτερα, ώστε να αποκτούν πλεονέκτημα στους αγώνες, ενώ κατά τη διάρκεια των αγώνων κινδυνεύουν ακόμη να χάσουν και τη ζωή τους, σε περίπτωση που δεν καταφέρουν να ολοκληρώσουν τη διαδρομή και χάσουν τον έλεγχο της καμήλας, αφού υπάρχει περίπτωση να ποδοπατηθούν (Scarpa, 2008; www.kathimerini.gr, 2019).

Παράλληλα, μία ακόμη μορφή καταναγκαστικής εργασίας αποτελεί η **ακούσια οικιακή καταναγκαστική εργασία** των θυμάτων. Σε αυτή την περίπτωση καταναγκαστικής εργασίας το διακινούμενο πρόσωπο, το οποίο υπόκειται την εκμετάλλευση, συνήθως γυναίκα, προβαίνει σε καταναγκαστικές οικιακές εργασίες μέσα σε μία κατοικία, κατόπιν απειλής ή χρήσης βίας, με ελάχιστο ή ακόμη και καθόλου χρόνο ανάπαυσης. Σε αυτές τις περιπτώσεις καταναγκαστικής εργασίας, το

διακινούμενο θύμα, πέρα από την εκμετάλλευση την οποία δέχεται, σε σχέση με την οικιακή εργασία, συνήθως αναγκάζεται να υπομένει και την σεξουαλική εκμετάλλευση (Burke, 2013; Scarpa, 2008).

Επιπλέον, έτερη μορφή καταναγκαστικής εργασίας αποτελεί και η **επαιτεία**, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες άτομα, τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας ή διάφορες παθήσεις, όπως ακρωτηριασμούς, προβλήματα όρασης και ακοής κ.α. ή ακόμη και μικρά ανήλικα παιδιά, αναγκάζονται και υποχρεούνται να επαιτούν στο δρόμο, υπό την απειλή και τον εξαναγκασμό έτερων προσώπων, με το συντριπτικό ποσοστό των ωφελημάτων και των χρημάτων που λαμβάνουν, να καταλήγει στα πρόσωπα τα οποία τους αναγκάζουν και τους ωθούν στην επαιτεία (Scarpa, 2008).

Μία ακόμη ιδιαίτερα σημαντική μορφή με την οποία συναντάται το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί η **διακίνηση και η εμπορία ανθρωπίνων ζωτικών οργάνων**. Περιπτώσεις διακίνησης και εμπορίας ζωτικών οργάνων ανά τον κόσμο αποτελούν μορφή εμπορίας, η οποία καταστρατηγεί και απαξιώνει ηθικές και κοινωνικές αξίες, ακόμα και την ίδια την φύση της ανθρώπινης μορφής, τον ίδιο τον άνθρωπο ο οποίος σύμφωνα με τον Αριστοτέλη *«κατέχει μία θέση μοναδική στον κόσμο αφού είναι ανώτερος από τα άλλα έμβια όντα, χάρη στον λόγο, την σκέψη και την κριτική του ικανότητα»*. Στη διακίνηση και την εμπορία ζωτικών οργάνων ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως ένα είδος εμπορεύματος, καθότι ανθρώπινα ζωτικά όργανα αγοράζονται και πωλούνται στην παράνομη αγορά, όπως και οποιοδήποτε άλλο εμπόρευμα (Scarpa, 2008). Κύριος στόχος αυτής της διαδικασίας αποτελεί η μεταμόσχευση ζωτικών οργάνων από υγιή ή ακόμα και από αποθανόντα άτομα, προκειμένου να αποκατασταθεί η φυσιολογική λειτουργία ενός έτερου ζωτικού οργανισμού (Burke, 2013).

Όπως και στις περισσότερες μορφές της εμπορίας ανθρώπων, έτσι και στην εμπορία και διακίνηση ζωτικών οργάνων, καθοριστικοί παράγοντες υποβοήθησης αυτού του φαινομένου αποτελούν η φτώχεια, η ένδεια και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο πολλών πληθυσμών παγκοσμίως, παράγοντες οι οποίοι βοηθούν στην εξαπάτηση αυτών των πληθυσμών, με στόχο την μετέπειτα εκμετάλλευσή τους, για τη διακίνηση και τη μεταμόσχευση ζωτικών οργάνων, ακόμα και από μικρά παιδιά και βρέφη. Επιπλέον, περιπτώσεις μεταναστών οι οποίοι δεν έχουν στην κατοχή τους τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα και αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον σε μία έτερη χώρα, με περισσότερες ευκαιρίες κοινωνικής και οικονομικής ανέλιξης, συχνά πέφτουν θύματα ανθρωπίνης διακίνησης ζωτικών οργάνων (Burke, 2013).

Παράλληλα, αρκετές είναι οι περιπτώσεις θυμάτων οι οποίοι εξαιτίας της μεγάλης οικονομικής φτώχειας που βιώνουν καθημερινά στην χώρα τους, πολλές φορές αναγκάζονται να προβούν στην πώληση κάποιου ζωτικού τους οργάνου, προκειμένου να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης που αντιμετωπίζουν ή ακόμα και να ξεπληρώσουν κάποιο χρέος, το οποίο καθίσταται πλέον δυσβάσταχτο για αυτούς και δεν μπορούν να το ξεπληρώσουν διαφορετικά. Τέτοιου είδους περιπτώσεις ατόμων πολλές φορές πέφτουν θύματα εξαπάτησης από τους διακινητές, αφού προβαίνουν στην δωρεά ζωτικών οργάνων, θεωρώντας ότι θα λάβουν περισσότερα χρήματα, από αυτά τα οποία τελικά λαμβάνουν. Παράλληλα, υπαρκτό είναι το φαινόμενο ακόμη και του θανάτου αυτών των ανθρώπων, αφού βρίσκονται θύματα εξαπάτησης, ακόμη και ως προς τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η αφαίρεση των οργάνων, πειθόμενοι από τους διακινητές ότι, η αφαίρεση ενός ζωτικού οργάνου είναι μία απλή διαδικασία, όπως παραδείγματος χάριν η αιμοδοσία και ότι το όργανο που αφαιρείται δεν διαδραματίζει βασικό ρόλο στην ομαλή λειτουργία του οργανισμού (Scarpa, 2008). Επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις θύματα της εμπορίας ζωτικών οργάνων, ακόμη και ανήλικα τέκνα, βιώνουν την εγκληματική ενέργεια της απαγωγής,

προκειμένου ακολούθως να πραγματοποιηθεί αφαίρεση ζωτικών οργάνων τους.

Το παράνομο εμπόριο ζωτικών οργάνων είναι ένα φαινόμενο με ιδιαίτερη απήχηση σε πολλές χώρες του κόσμου, όπως είναι λ.χ. η Ινδία, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, η Αίγυπτος, η Συρία, η Τουρκία και το Ιράκ, με την παράνομη αφαίρεση, αγορά και πώληση νεφρών να αποτελεί την πιο διαδεδομένη και πιο συχνή μορφή εμπορίας και παράνομης διακίνησης ανθρωπίνων ζωτικών οργάνων (Scarpa, 2008). Για την Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας υπάρχουν ακόμη και αναφορές για παράνομη διακίνηση και εμπορίας ζωτικών οργάνων ατόμων, τα οποία έχουν καταδικαστεί σε θάνατο. Φημολογείται ότι, μετά την επιβολή της καταλογισθείσας ποινής του θανάτου, πραγματοποιούνται αφαιρέσεις και μεταμοσχεύσεις οργάνων από τους κατάδικους, τα οποία ακολούθως πωλούνται σε ομάδες αλλοδαπών διακινητών στο εξωτερικό, με την αφαίρεση να πραγματοποιείται χωρίς την συγκατάθεση των καταδίκων ή των οικογενειών τους (Williams I. , 2000).

Ο αριθμός των παράνομων μεταμοσχεύσεων ανθρώπινων ζωτικών οργάνων ανέρχεται κάθε χρόνο περίπου στις 10.000, με τα θύματα της εμπορίας να μετατρέπονται σε προϊόντα εκμετάλλευσης, στο βωμό του κέρδους και της ασύλληπτης βιαιότητας, ασυδοσίας και έλλειψης αξιοπρέπειας και ηθικής των εγκληματικών ομάδων εκμετάλλευσης (Τσουκαλά, 2009).

Μία πολύ σημαντική μορφή με την οποία συναντάται επίσης το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί η **στρατολόγηση ανήλικων παιδιών**, τόσο αγοριών, όσο και κοριτσιών για συμμετοχή σε ένοπλες συγκρούσεις. Σε ορισμένες χώρες του κόσμου, αρκετές είναι οι περιπτώσεις στις οποίες ανήλικα τέκνα στρατολογούνται και αναγκάζονται με υποχρεωτικό τρόπο να υπηρετήσουν στρατιωτικά συμφέροντα και σκοπούς (Burke, 2013; Scarpa, 2008). Τα ανήλικα

τέκνα τα οποία πέφτουν θύματα στρατολόγησης και στρατιωτικής εκμετάλλευσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν, είτε σε άμεσες εκθροπραξίες και πολεμικές συγκρούσεις, είτε ακόμη και ως αγγελιοφόροι μηνυμάτων ή και ως κατάσκοποι συλλογής και αξιοποίησης πληροφοριών. Πριν την εκμετάλλευσή τους, τα ανήλικα παιδιά εκπαιδεύονται στη χρήση των όπλων και των εκρηκτικών μηχανισμών, προκειμένου να μετατραπούν σε αληθινούς στρατιώτες, αποβάλλοντας χαρακτηριστικά γνωρίσματα και στοιχεία της αθώας παιδικής τους ηλικίας. Υπό αυτές τις συνθήκες, βρίσκονται θύματα εκμετάλλευσης συνήθως ανήλικα αγόρια. Από την άλλη πλευρά, ανήλικα κορίτσια χρησιμοποιούνται σε αυτή την περίπτωση και τυγχάνουν θύματα εκμετάλλευσης, προκειμένου να εξυπηρετήσουν ανάγκες εστίασης και σίτισης των στρατιωτικών μονάδων, ενώ σε ακόμα χειρότερες περιπτώσεις, πέφτουν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης στρατιωτών (Scarpa, 2008).

Σε αρκετές χώρες του κόσμου, όπως είναι η Σομαλία, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, η Αγκόλα, η Ουγκάντα, η Λιβερία, η Σρι Λάνκα κ.α., πάρα πολλά ανήλικα τέκνα, απαγάγονται ή εξαναγκάζονται, μέσω σωματικής ή ψυχολογικής βίας, να εξυπηρετήσουν, με κίνδυνο να απολέσουν ακόμα και την ίδια τους τη ζωή, στρατιωτικά ή τρομοκρατικά συμφέροντα και ιδεολογίες.

Παρότι αποτελεί ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα, υπολογίζεται ότι περίπου 250.000 παιδιά παγκοσμίως διαβιώνουν υπό την παράνομη στρατολόγηση και την συμμετοχή σε ένοπλες συγκρούσεις. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) υιοθέτησε το έτος 2000 ένα Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, αναφορικά με τη συμμετοχή των ανήλικων παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις. Το εν λόγω Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ το έτος 2002, ενώ από την χώρα μας αναγνωρίστηκε στις 22 Οκτωβρίου του έτους 2003. Το εν λόγω Πρωτόκολλο το οποίο έχει επικυρωθεί και υιοθετηθεί από 123 χώρες παγκοσμίως, απαγορεύει την αναγκαστική στρατολόγηση παιδιών,

ηλικίας κάτω των 18 ετών και την χρησιμοποίησή τους σε οποιασδήποτε μορφής εκθροπραξίες (Πιέρρος, 2016; treaties.un.org).

Εξίσου σημαντική μορφή καταστρατήγησης της έννοιας του ανθρώπου και της ανθρώπινης ζωής, μέσω του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, αποτελούν και οι **παράνομες υιοθεσίες**. Σε περιπτώσεις οικογενειών ή ακόμα και ανύπαντρών μητέρων, οι οποίες βιώνουν σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα και δεν βρίσκονται σε θέση να παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια για την ανατροφή των παιδιών τους, συναντάται το φαινόμενο της εκμετάλλευσης τους από τα παράνομα κυκλώματα διακινητών, τα οποία μέσω οικονομικών ωφελημάτων πληρώνουν τις ανήμπορες οικογένειες και αγοράζουν τα παιδιά τους, τα οποία ακολούθως προσφέρουν για υιοθεσία σε χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Αμερικής, τον Καναδά, καθώς και χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πολεμικές συγκρούσεις και συρράξεις, το βιοτικό επίπεδο των πολιτών, το οποίο είναι ιδιαίτερα χαμηλό σε διάφορες χώρες, καθώς και το τεράστιο οικονομικό όφελος που αποφέρει αυτή η εγκληματική ενέργεια στις ομάδες των διακινητών, είναι μερικοί από τους παράγοντες που υποβοηθούν την εξάπλωση του φαινομένου των παράνομων υιοθεσιών. Επιπλέον, αρκετές είναι και οι περιπτώσεις στις οποίες τα κυκλώματα διακινητών βρεφών για παράνομη υιοθεσία απαγάγουν τα βρέφη από τις οικογένειες τους και ακολούθως, τα διαθέτουν προς υιοθεσία στις νέες τους οικογένειες. Τέλος, αποδέκτες διακινηθέντων παιδιών ή βρεφών μπορεί να είναι, τόσο κυκλώματα εμπορίας ζωτικών οργάνων, όπως αναφέρθηκε και προγενέστερα, ενώ συναντώνται και περιπτώσεις παράνομης υιοθεσίας παιδιών, προκειμένου αργότερα, στο μέλλον, να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς καταναγκαστικής εργασίας, επαιτείας στον δρόμο ή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και παιδικής πορνογραφίας (Scarpa, 2008).

1.4. Κυριότερες Αιτίες εμφάνισης του φαινομένου της Εμπορίας Ανθρώπων

Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί μία πραγματικότητα και ένα φαινόμενο, το οποίο δρα σαν έναν ιό, που μολύνει παγκοσμίως τον ανθρώπινο πολιτισμό και την ανάγκη για πρόοδο, εξέλιξη, ευημερία και ισότητα μεταξύ όλων των πολιτών, σε όλο τον κόσμο (Kara, 2010). Αρκετοί είναι οι παράγοντες που υποβοηθούν και ωθούν τις εγκληματικές ομάδες να δραστηριοποιηθούν και να επεκτείνουν την δράση τους στην εμπορία ανθρώπων. Ο πιο βασικός παράγοντας της έξαρσης του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί, χωρίς καμία αμφιβολία, το τεράστιο οικονομικό όφελος, τα τεράστια οικονομικά κέρδη τα οποία αποφέρει στις εγκληματικές ομάδες. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι, από όλες τις μορφές της εμπορίας ανθρώπων οι οποίες αναλύθηκαν προγενέστερα, η διακίνηση γυναικών με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση αποτελεί την τρίτη πιο επικερδής πηγή εσόδων για τις εγκληματικές ομάδες, μετά από την ενασχόληση τους με το εμπόριο όπλων και τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών (Συμεωνίδου-Καστανίδου, 2003), ενώ εκτιμάται ότι είναι και λιγότερο ριψοκίνδυνο, σε σχέση με τις προαναφερόμενες εγκληματικές δραστηριότητες (Scarpa, 2008). Προς επίρρωση των ανωτέρω και του κέρδους το οποίο είναι δυνατό να αποφέρει το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων, αρκεί να αναλογιστεί κανείς, τον αμέτρητο αριθμό των περιπτώσεων κατά τις οποίες μία γυναίκα μπορεί να βρεθεί θύμα σεξουαλικής εκμετάλλευσης και διακίνησης, παρέχοντας τεράστια οικονομικά οφέλη στις εγκληματικές ομάδες. Ενώ, π.χ. μία ναρκωτική ουσία ή ένα παράνομο όπλο μπορεί να πωληθεί μόνο μία φορά, μία γυναίκα μπορεί να διακινηθεί και να βρεθεί θύμα σεξουαλικής εκμετάλλευσης αμέτρητες φορές, αποφέροντας καθημερινά τεράστια οικονομικά κέρδη στις εγκληματικές ομάδες, χωρίς καθόλου στην ουσία κόστος για αυτές (Ποθουλάκη, 2019). Σύμφωνα με εκτιμήσεις και στοιχεία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (International Labour Organization-ILO), τα κέρδη που προέρχονται

από την εγκληματική δραστηριότητα της εμπορίας ανθρώπων φέρεται να αγγίζουν, για τις εγκληματικές ομάδες, το ποσό των 32 δισεκατομμυρίων ετησίως (Belser, 2005).

Παράλληλα, παράγοντες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην έξαρση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων αποτελούν η φτώχεια και η οικονομική εξαθλίωση που βιώνουν πολύ μεγάλες ομάδες πληθυσμών παγκοσμίως, γεγονός το οποίο τους καθιστά ιδιαίτερα επισφαλής απέναντι στις ομάδες διακινητών. Η πολύ μεγάλη οικονομική ανισότητα μεταξύ των λαών, μεταξύ του αναπτυγμένου και του αναπτυσσόμενου κόσμου, η έλλειψη ακόμα και βασικών αγαθών όπως η τροφή, η στέγαση, η εργασία και οι παροχές υγείας είναι μερικοί από τους σημαντικότερους παράγοντες εμφάνισης του φαινομένου (Okubo & Shelley, 2011). Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο που συναντάται σε διάφορους λαούς, η έλλειψη συστημάτων εκπαίδευσης, η απουσία πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών, ο ρατσισμός και η ανισότητα που συναντάται μεταξύ των δύο φύλων και η ανάγκη για ένα καλύτερο μέλλον, μια καλύτερη ζωή με ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης, οδηγεί στην εκμετάλλευση αυτών των ατόμων, καθιστώντας τους έρμαιο των διαθέσεων των εγκληματικών ομάδων, στο βωμό του κέρδους και της εκμετάλλευσης, στην προσπάθειά τους να αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλλον με περισσότερες ευκαιρίες, μακριά από τη χώρα καταγωγής τους (Obokata, 2006).

Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας υποβοήθησης του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων αποτελούν οι πολεμικές ή εμφύλιες συγκρούσεις, από τις οποίες πλήττονται αρκετά κράτη ανά την υφήλιο. Οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αναταραχές, ως επακόλουθο των πολεμικών συρράξεων, αυξάνουν και διογκώνουν τον κίνδυνο της εμπορευματοποίησης ευπαθών ομάδων και της εκμετάλλευσης των πληγέντων πληθυσμών, ενώ ακόμα και η παρουσία ειρηνευτικών δυνάμεων σε διάφορες περιοχές επιδεινώνει την κατάσταση και δρα προς αυτή την κατεύθυνση (Scarpa, 2008; Okubo & Shelley, 2011).

1.5. Εμπορία Ανθρώπων (Human Trafficking) και Παράνομη Μετανάστευση (Migrant Smuggling) – Ομοιότητες και Διαφορές

Η Εμπορία Ανθρώπων (Human Trafficking) και η Παράνομη Μετανάστευση (Human Smuggling) είναι δύο έννοιες, δύο παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες προϋπήρχαν κατά το παρελθόν και θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν και στο μέλλον. Τα βασικά χαρακτηριστικά τα οποία έχουν διαφοροποιηθεί, κυρίως τα τελευταία χρόνια, σε σχέση με αυτά τα δύο φαινόμενα είναι η οργάνωση, η ταχύτητα, ο επαγγελματισμός, το όλο και αυξανόμενο μέγεθος των εγκληματικών ομάδων, η ταχύτερη προσαρμογή τους στα διεθνή δρώμενα, καθώς και η επεκτεινόμενη δραστηριοποίησή τους σε παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα, το ενδιαφέρον και ο ζήλος των Κρατικών Κυβερνήσεων και των Διεθνών Οργανισμών για την αντιμετώπιση αυτών των δύο εγκληματικών φαινομένων έχει εντατικοποιηθεί τα τελευταία χρόνια (Ποθουλάκη, 2019; Salt & Stein, 1997; Kyle & Koslowski, 2001).

Παρόλο που αυτές οι δύο εγκληματικές έννοιες φαίνεται να διαφέρουν μεταξύ τους και να είναι ξεχωριστές, γεγονός που προκύπτει, τόσο από βιβλιογραφικές αναφορές, όσο και από Διεθνείς Νομικές Διατάξεις, αρκετοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι οι δύο αυτές έννοιες είναι αλληλένδετες και δεν υπάρχουν σαφή όρια διαχωρισμού τους (Ποθουλάκη, 2019; Salt & Stein, 1997).

Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός της ύπαρξης και της υιοθέτησης δύο διαφορετικών Διεθνών Νομικών Διατάξεων – Πρωτοκόλλων για τις έννοιες της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης, ήτοι του «Πρωτοκόλλου για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών», γνωστό και ως πρωτόκολλο του Παλέρμο, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων

Εθνών, κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (Παλέρμιο, 2000), όπως αναφέρθηκε και προγενέστερα και του Πρωτοκόλλου κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Ειδικότερα, το έτος 2000 εγκρίθηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (*United Nations Convention against Transnational Organised Crime - UNTOC*), Σύμβαση η οποία συμπληρώθηκε, τόσο με το Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την παράνομη Διακίνηση Προσώπων, όσο και με το Πρωτόκολλο για την Λαθραία Μεταφορά μεταναστών διά ξηράς, θαλάσσης και αέρος (*Migrant Smuggling Protocol*). Σύμφωνα με το Άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου για την Λαθραία Μεταφορά μεταναστών διά ξηράς, θαλάσσης και αέρος, το Λαθρεμπόριο Μεταναστών ορίζεται ως: «η προμήθεια, προκειμένου να αποκτηθεί άμεσα ή έμμεσα, οικονομικό ή άλλου είδους ωφέλημα, από την παράνομη είσοδο ενός ατόμου σε κάποιο κράτος, του οποίου το διακινούμενο άτομο δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος» (UNODC, 2010; Ποθουλάκη, 2019).

Ένα βασικό, κοινό χαρακτηριστικό και των δύο αυτών φαινομένων αποτελεί το γεγονός ότι, αποτελούν παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες πραγματοποιούνται κρυφά και στην ουσία «υπόγεια», προκειμένου να μην γίνουν αντιληπτές από τις αρχές και τους μηχανισμούς αντιμετώπισης των εγκληματικών δραστηριοτήτων, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Αυτό το γεγονός έχει ως συνέπεια, να καθίσταται δύσκολος και ακανθώδης ο υπολογισμός με ακρίβεια και η εκτίμηση της δομής των εγκληματικών οργανώσεων, που δραστηριοποιούνται με την εμπορία ανθρώπων ή με την παράνομη μετανάστευση, η ιεραρχία που υπάρχει μέσα σε αυτές, ο κύκλος των δραστηριοτήτων τους, καθώς και τα δίκτυα της παράνομης εμπορίας ανθρώπων ή διακίνησης μεταναστών (Heckmann, 2004). Παράλληλα, ο απώτερος σκοπός και των δύο αυτών φαινομένων είναι για τις εγκληματικές ομάδες η απόκτηση και ο προσπορισμός οικονομικού κέρδους (Triandafyllidou & Maroukis, 2012), ενώ και στις δύο περιπτώσεις, είτε πρόκειται για εμπορία

ανθρώπων, είτε για παράνομη μετανάστευση, τα διακινούμενα άτομα βρίσκονται συνεχώς υπό τον ασταμάτητο έλεγχο των δικτύων παράνομης εμπορίας ανθρώπων ή παράνομης μετανάστευσης (Kyle & Scarcelli, 2009; Schloenhardt, 1999).

Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, αυτά τα δύο φαινόμενα παρουσιάζουν και σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί μία διαδικασία, η οποία βλάπτει και στρέφεται σε βάρος του ίδιου του ανθρώπου, της φύσης του ανθρώπου και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ενώ η παράνομη μετανάστευση είναι μια εγκληματική πράξη η οποία στρέφεται σε βάρος των κρατικών φορέων και της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, τόσο του κράτους προέλευσης, όσο και του κράτους προορισμού των διακινούμενων ατόμων (Ποθουλάκη, 2019; Κυριαζή, 2010; Monzini, 2007). Απώτερος σκοπός της εμπορίας ανθρώπων για τις εγκληματικές ομάδες αποτελεί η εκμετάλλευση του ίδιου του ανθρώπου, με απώτερο σκοπό την αποκόμιση οικονομικού κέρδους, ενώ της παράνομης μετανάστευσης, η διασυννοριακή μεταφορά και διακίνηση μεταναστών από ένα κράτος σε κάποιο άλλο, με σκοπό ομοίως την αποκόμιση παράνομου οικονομικού οφέλους (Ποθουλάκη, 2019; Morrison, 1998).

Επιπλέον, σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο αυτών φαινομένων αποτελεί το γεγονός της σχέσης που δημιουργείται μεταξύ των θυμάτων και των εγκληματικών ομάδων διακίνησης και εμπορίας. Ενώ κατά τη διαδικασία της εμπορίας ανθρώπων η σχέση και η εκμετάλλευση μεταξύ των κυκλωμάτων διακίνησης και των θυμάτων της εμπορίας φαίνεται να πραγματοποιείται κυρίως κατά την εγκατάσταση και άφιξη του διακινούμενου ατόμου στον τελικό προορισμό, με σκοπό την εκμετάλλευσή του, η οποία μπορεί να αφορά μία από τις μορφές που αναλύθηκαν προγενέστερα, από τη στιγμή δηλαδή που το πρόσωπο που εμπορεύεται αρχίζει να είναι θύμα εκμετάλλευσης, προμηθεύοντας τις εγκληματικές ομάδες με παράνομο οικονομικό ή άλλου είδους όφελος, κατά την παράνομη διακίνηση μεταναστών η σχέση και η εξάρτηση

μεταξύ του διακινούμενου προσώπου και του διακινητή παύει να υπάρχει, μετά την μετεγκατάσταση του ατόμου στην χώρα προορισμού του. Στο φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων η αλληλοεξαρτώμενη σχέση μεταξύ του διακινούμενου και εκμεταλλεόμενου προσώπου και του διακινητή εξασφαλίζεται και εξακολουθεί να υπάρχει, κατά κύριο λόγο, μέσω της χρήσης διάφορων μορφών βίας, εκφοβισμού, απειλών και καταναγκασμού, στο φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης φαίνεται να υπάρχει ελεύθερη συγκατάθεση του διακινούμενου προσώπου για μετακίνηση σε μία έτερη χώρα, αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον και μία καλύτερη και πιο ανθρώπινη ζωή (Ποθουλάκη, 2019; Salt, 2000; Aronowitz, 2001; Bajrektarevic, 2000; UNODC, 2010).

Επιπλέον, το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων είναι ένα φαινόμενο το οποίο μπορεί να συναντηθεί και να εξελιχθεί ακόμα και εντός των συνόρων μίας χώρας, σε εθνικό επίπεδο, με εκμετάλλευση ατόμων εντός της χώρας καταγωγής τους, η παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι ένα παράνομο γεγονός το οποίο προϋποθέτει την διασυνοριακή διακίνηση μεταναστών, από τη χώρα προέλευσης τους, σε μία έτερη χώρα τελικού προορισμού (Ποθουλάκη, 2019; Aronowitz, 2001; Gallagher, 2010; UNODC, 2010).

Το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και οι δράσεις που παρατηρούνται μέσα σε αυτό χαρακτηρίζονται από τρία βασικά στάδια:

- Τη στρατολόγηση των εκμεταλλεόμενων προσώπων,
- Τη μεταφορά και τη διακίνησή τους, με απώτερο στόχο την εκμετάλλευση και
- Την εκμετάλλευσή τους.

Η στρατολόγηση και η εύρεση των ατόμων προς εκμετάλλευση μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους, ως έχει ήδη αναφερθεί, όπως η εξαπάτηση, η απαγωγή, η χρήση μορφών βίας, η δέσμευση εξαιτίας οικονομικών ή άλλων μορφών χρεών, η πώληση από την ίδια την οικογένεια του θύματος, η αποπλάνηση μέσω ερωτικού δεσμού κ.α.

Η διακίνηση και η μεταφορά των θυμάτων μπορεί να πραγματοποιηθεί με οποιασδήποτε μορφής κίνηση, όπως με αυτοκίνητα, αεροπλάνα, τρένα, λεωφορεία, φορτηγά, πλοία και φέρι μπόουτ ή ακόμα και με αυτοσχέδιες οχεδίες. Η διακίνηση των θυμάτων, αν δεν καταστεί δυνατή με κάποια από τις παραπάνω μεθόδους, μπορεί να πραγματοποιηθεί ακόμα και με τα πόδια, ανεξάρτητα από το μήκος της διακινούμενης απόστασης και το χρόνο που θα απαιτηθεί, ακόμα και από μία χώρα σε μία άλλη, με τη χρήση σε αρκετές περιπτώσεις πλαστών ή παραποιημένων ταξιδιωτικών εγγράφων.

Η εκμετάλλευση των θυμάτων έχει ως στόχο την αποκόμιση οικονομικών κερδών στις εγκληματικές οργανώσεις εμπορίας ανθρώπων, όπου τα θύματα στην ουσία αντιμετωπίζονται ως εμπορευματικά αγαθά, ανίκανα να αντιδράσουν, έχοντας απολέσει το μεγαλύτερο αγαθό της ανθρώπινης φύσης τους, την ελευθερία, πλήρως υποταγμένα στις ορέξεις των εγκληματικών ομάδων (Kara, 2010; Ποθουλάκη, 2019).

2° Κεφάλαιο – Το διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα

2.1. Το οργανωμένο έγκλημα και η εξέλιξη του - Σύντομη εισαγωγή

Για περισσότερο από έναν αιώνα, εγκληματολόγοι, ερευνητές, διεθνείς οργανισμοί και κυβερνήσεις κρατών προσπαθούν να αποκωδικοποιήσουν την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση ενός ευρέως και κοινά αποδεκτού ορισμού, σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα. Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, στο επίκεντρο της συζήτησης αναφορικά με το οργανωμένο έγκλημα βρέθηκε η Ιταλική και η Σικελική μαφία, γνωστή και ως «Cosa Nostra», οικογένειες εγκληματιών, γνωστών και ως «μαφιόζοι», οι οποίοι βασιζόμενοι στους ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς αίματος μεταξύ των μελών, στην αυστηρή πειθαρχία, στον αλληλοσεβασμό και στην εχεμύθεια των μελών της εγκληματικής ομάδας, στη στρατολόγηση εγκληματιών, οι οποίοι ήταν διατεθειμένοι να προβούν σε κάθε είδους έκνομη ενέργεια, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της «μαφιόζικης οικογένειας» και να ισχυροποιηθεί η δράση της, αλλά και στην ικανή και ηγετική φυσιογνωμία του αρχηγού – ηγέτη της εγκληματικής ομάδας, κατάφεραν να αναρριχηθούν στην κορυφή και να βρεθούν στο επίκεντρο των συζητήσεων σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα (Cusson, 2009).

Παρόλα αυτά, η εν λόγω προσέγγιση διαφοροποιήθηκε τις επόμενες δεκαετίες, προκειμένου να συμπεριληφθούν και να ενσωματωθούν στην έννοια του οργανωμένου εγκλήματος και έτερες μορφές εγκληματικής δράσης (Roth, 2010). Μέχρι την δεκαετία του 1980, η συνεχής και συμπαγής δομή των εγκληματικών ομάδων, η φύση και η σοβαρότητα των εγκληματικών ενεργειών που διαπράχθηκαν, αλλά και ο αυξανόμενος αριθμός των μελών των εγκληματικών ομάδων, ήταν τα πιο σημαντικά στοιχεία, τα οποία έφεραν στο φως την ύπαρξη και την επικράτηση του οργανωμένου εγκλήματος (Roth, 2010). Στις αρχές της

δεκαετίας του 1990 οργανωμένες ομάδες εγκληματιών άρχισαν να εμφανίζονται, να επεκτείνονται και να δραστηριοποιούνται και πέραν από την επικράτεια ενός κράτους, σε διασυνοριακό, ευρωπαϊκό ή ακόμα και παγκόσμιο επίπεδο, με επακόλουθο το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα να αποτελεί πλέον ένα ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα, μία από τις πιο σοβαρές απειλές για τα κράτη και για τους διεθνείς οργανισμούς, σε παγκόσμιο επίπεδο (Roth, 2010; Von Lampe, 2011).

Η ταχεία και όλο και αυξανόμενη επέκταση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος (transnational organized crime), αλλά και η παρατηρούμενη αδυναμία των κρατικών φορέων και των αρχών επιβολής και τήρησης του νόμου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα, έχει καταστήσει το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα ως μία από τις πιο σημαντικές απειλές για τη δημόσια και κρατική ασφάλεια, οδηγώντας τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς στην επαναξιολόγηση του προβλήματος και στην αντιμετώπιση του περισσότερο ως ζήτημα ασφαλείας, παρά σαν εγκληματική ενέργεια (Savona, Adamoli, Zoffi, & DeFeo, 1995; Edwards & Gill, 2002; Felsen & Kalaitzidis, 2005; Carrapico, 2011). Αναφορικά με τους παράγοντες οι οποίοι διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην ταχέως, παγκόσμια εξάπλωση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, είναι γενικά παραδεκτό ότι, διάφοροι κοινωνικοί, πολιτικοί, οικονομικοί και τεχνολογικοί παράγοντες, όπως η παγκόσμια κοινωνική, πολιτική και οικονομική ανισότητα μεταξύ των κρατών ανά τον κόσμο, η εντυπωσιακή τεχνολογική εξέλιξη και καινοτομία, τόσο στα μέσα, όσο και στις επικοινωνίες μεταξύ των πολιτών, η εκτεταμένη παγκόσμια διαφθορά, οι διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, η δημιουργία της ενιαίας αγοράς εντός των τειχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αυξανόμενη ανθρώπινη διακρατική μετακίνηση, αλλά και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης είναι μερικοί από τους καθοριστικούς παράγοντες εξάπλωσης του φαινομένου ανά τον κόσμο (Hobbs, 1998; Punch, 2005; Wagley, 2006; Carrapico, 2011).

Η Ε.Ε. έχει αναγνωρίσει το γεγονός ότι η εξάπλωση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, αποτελεί μία από τις πέντε πιο βασικές και ουσιαστικές απειλές που πρέπει να αντιμετωπίσουν τα κράτη της στο άμεσο μέλλον. Ο τρίτος πυλώνας στήριξης της λειτουργίας της Ε.Ε., η συνεργασία δηλαδή των κρατών-μελών στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (Δ.Ε.Υ.), πυλώνας ο οποίος θεσπίστηκε με την Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), συνέβαλλε καθοριστικά στην κοινή δράση των κρατών, με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών και άλλων σοβαρών εγκληματικών δράσεων. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε (Οκτώβριος 1999), περί της σύστασης της Ευρωπαϊκής Μονάδας Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust), καθώς και η κατάρτιση και θέσπιση των Συνθηκών της Νίκαιας (2001) και της Λισαβόνας (2007), έθεσαν τις βάσεις για την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, μέσα από τη συνεργασία των κρατών-μελών της Ε.Ε., αλλά και μέσω της κοινής δράσης με έτερα κράτη και διεθνείς οργανισμούς, καθότι το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα και οι εγκληματικές ομάδες που δραστηριοποιούνται σε αυτό παραβιάζουν και εμποδίζουν με την παράνομη δράση τους θεμελιώδεις αρχές της εθνικής κυριαρχίας των κρατών, το αποκλειστικό δικαίωμα τους να προβαίνουν στην χρήση νόμιμης βίας, όπου αυτό καθίσταται αναγκαίο, καθώς και στην προστασία των συνόρων τους (Donigan Guymon, 2000; Nugent, 2012; Patru, 2015).

2.2. Η φύση του Οργανωμένου Εγκλήματος – Κύριες Προσεγγίσεις

Υπάρχουν διάφοροι τύποι προσεγγίσεων οι οποίοι προσπαθούν να ερμηνεύσουν και να προσεγγίσουν τη φύση του οργανωμένου εγκλήματος. Οι κυριότερες εξ αυτών των προσεγγίσεων βασίζονται, κατά

κύριο λόγο, στο είδος και τη μορφή της εγκληματικής δραστηριότητας, στη σχέση μεταξύ των μελών της εγκληματικής ομάδας και στην οργάνωση της, αλλά και στη μεγιστοποίηση της δύναμης της εγκληματικής ομάδας, μέσω της παράνομης διακυβέρνησής της (Von Lampe, 2016).

Η πρώτη προσέγγιση βασίζεται κατά κύριο λόγο στο είδος και τη μορφή της εγκληματικής δραστηριότητας, ο τύπος και η μορφή δηλαδή της δραστηριότητας που καθιστά το έγκλημα οργανωμένο. Η εγκληματική δράση των συμπραττόμενων προσώπων, σε μία εγκληματική ομάδα, πρέπει να βασίζεται σε ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο σχέδιο, ακόμα και στην περίπτωση που παρατηρείται τέλεση εγκληματικών πράξεων σε συγκεκριμένο τομέα δραστηριοποίησης, σχέδιο το οποίο οδηγεί στην τέλεση εγκλημάτων για μεγάλο χρονικό διάστημα, επανειλημμένα, με τέτοιο τρόπο ώστε να προκαλείται σοβαρής μορφής βλάβη. Στόχος της εγκληματικής ομάδας αποτελεί η παράνομη αποκόμιση οικονομικού ή άλλης μορφής κέρδους, ενώ για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος οι εγκληματικές ομάδες προσφεύγουν στην χρησιμοποίηση οποιασδήποτε μορφής βίας ή άλλων αθέμιτων μέσων, όπως η δωροδοκία, η απάτη κ.α. (Cusson, 2009; Von Lampe, 2016).

Η δεύτερη προσέγγιση σχετικά με την φύση του οργανωμένου εγκλήματος, επικεντρώνεται στη σχέση που δημιουργείται μεταξύ των μελών της εγκληματικής ομάδας, στην οργάνωση, στη διάρθρωση και στην ιεραρχία, βάσει της οποίας δομείται η εγκληματική οργάνωση και όχι στο είδος και τη φύση των εγκληματικών ενεργειών που επιλέγει να πραγματοποιήσει, προκειμένου να αποκομίσει παράνομα οφέλη. Η εν λόγω προσέγγιση επικεντρώνεται στον τρόπο αλληλεπίδρασης μεταξύ των μελών της εγκληματικής ομάδας, στην κατανομή των ρόλων και των καθηκόντων των μελών της, προκειμένου αυτή να λειτουργεί κατά τρόπο ορθολογικό, ελαχιστοποιώντας πιθανούς κινδύνους εξόντωσης της εγκληματικής ομάδας από τις αρχές επιβολής του νόμου, στη

δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και σεβασμού μεταξύ των μελών της οργάνωσης, μέσω επιβολής αυστηρών ποινών και τιμωριών για τους παραβάτες των άγραφων κανόνων λειτουργίας της (Κουράκης, 1999; Cusson, 2009; Von Lampe, 2016).

Τέλος, στην τρίτη και τελευταία προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος δεν γίνεται αναφορά στους διαφορετικούς τύπους εγκληματικών δραστηριοτήτων ή στον τρόπο οργάνωσης των μελών της εγκληματικής ομάδας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συγκέντρωση όσο το δυνατόν μεγαλύτερης δύναμης και εξουσίας για την εγκληματική ομάδα, παράγοντες δηλαδή που θα συμβάλλουν καθοριστικά στην εδραίωση και στην ισχυροποίηση της θέσης της, καθιστώντας την με αυτόν τον τρόπο ικανή να ελέγχει και να ρυθμίζει με άνεση τις δραστηριότητές της, εκμεταλλευόμενη τυχόν κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αδυναμίες του συστήματος, φτάνοντας σε σημείο για την επίτευξη των στόχων της να χρησιμοποιεί μέσα, όπως η δωροδοκία, η δωροληψία και η εκμετάλλευση νομικών κενών, μέσα σε ένα ήδη διεφθαρμένο σύστημα, εξασφαλίζοντας την ατιμωρησία των εγκληματικών ενεργειών της (Χλούπης, 1999; Cusson, 2009; Von Lampe, 2016).

2.3 Γεωγραφική Κατανομή και παράγοντες εξάπλωσης του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος

Είναι γενικά παραδεκτό, ότι το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα και η γεωγραφική του κατανομή και εξάπλωση σε διάφορες περιοχές του κόσμου διαμορφώνεται από διάφορες παραμέτρους και παράγοντες.

Οι πιο σημαντικοί εξ αυτών είναι οι ακόλουθοι:

- Νόμιμες ροές προσώπων και αγαθών: Το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα και οι εγκληματικές ομάδες που δραστηριοποιούνται σε αυτό φέρεται να προτιμούν για την επίτευξη των σκοπών τους, τις νόμιμες και σύνηθες εμπορικές οδούς και διελεύσεις για την κυκλοφορία, τόσο υλικών αγαθών, όσο και προσώπων, σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι νόμιμοι εμπορικοί δίοδοι για την μετακίνηση προσώπων και αγαθών ανά τον κόσμο χρησιμοποιούνται κατά κόρον από τις διεθνικές οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, όπως δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, εμπορίας ανθρώπων, διακίνησης μεταναστών, εμπορίας όπλων κ.α., καθότι με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται από τις εγκληματικές ομάδες η μείωση των κινδύνων και η ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων ανίχνευσης των δραστηριοτήτων τους από τις μονάδες και τις αρχές επιβολής του νόμου (Zaitch, 2002; Russo, 2010).

- Ανύπαρκτοι ή ανεπαρκείς έλεγχοι: Το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα εξαπλώνει, κατά κύριο λόγο, με περισσότερη άνεση τη δράση του σε κράτη, στα οποία οι αρχές επιβολής και τήρησης του νόμου δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά και να εξαλείψουν τη δράση των εγκληματικών ομάδων, είτε εξαιτίας των υψηλών ποσοστών διαφθοράς που μπορεί να παρατηρούνται σε κρατικούς φορείς, είτε εξαιτίας της αδυναμίας των ιδίων των αρχών να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στις απαιτήσεις που γεννώνται από την όλο και επεκτεινόμενη δράση των διεθνικών οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Τέτοιες χώρες χρησιμοποιούνται από τις εγκληματικές ομάδες, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και ως ασφαλή καταφύγια των μελών τους, ακόμα και ως χώροι φύλαξης και αποθήκευσης αγαθών, προερχόμενα από τη δραστηριότητα των εγκληματικών ομάδων (Williams & Godson, 2002).

- Κοινωνική και γεωγραφική εγγύτητα μεταξύ των κρατών: Εκτός από την γεωγραφική εγγύτητα που μπορεί να υπάρξει μεταξύ δύο

κρατών, αυτή η προσέγγιση σχετικά με το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στα όμοια πολιτικά, κοινωνικά, γλωσσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματα που μπορεί να παρατηρηθούν ανάμεσα σε δύο κράτη, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία αυτά δε συνορεύουν ή δε βρίσκονται γεωγραφικά κοντά μεταξύ τους, φαινόμενο το οποίο μπορεί να παρατηρηθεί σε χώρες, πρώην αποικίες έτερων κρατών (Zaitch, 2002).

- Εγκληματογόνες Ασυμμετρίες: Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα διαμορφώνεται και επεκτείνει τη δράση του σε παγκόσμιο επίπεδο, επηρεαζόμενο από οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές ανισότητες και ανισορροπίες που παρατηρούνται ανάμεσα στα κράτη, καθώς και από διαφορετικές νομοθεσίες, κρατικές δομές και αρχές τήρησης της νομιμότητας, μεταξύ διάφορων κρατών (Aronowitz, 2001; Passas, 2002).

2.4 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος (UNTOC), η οποία εγκρίθηκε το έτος 2000 στο Παλέρμο της Σικελίας, από 121 μέλη του Ο.Η.Ε. και τέθηκε σε ισχύ το έτος 2003, αποτελεί το πιο ισχυρό εργαλείο και μέσο για την καταπολέμηση και την αντιμετώπιση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνές επίπεδο. Η εν λόγω Σύμβαση (UNTOC) έθεσε τις βάσεις και τα θεμέλια για την υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού, αναφορικά με την έννοια της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, καθώς

και τις συνθήκες υπό τις οποίες ένα αδίκημα, το οποίο τελείται από μία οργανωμένη εγκληματική ομάδα μπορεί να θεωρηθεί διεθνικής φύσεως. Σύμφωνα με τη Σύμβαση (UNTOC) «Οργανωμένη εγκληματική ομάδα» σημαίνει: «Μία δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων που υφίσταται για κάποια χρονική περίοδο και ενεργεί από κοινού με σκοπό την τέλεση ενός ή περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων ή αδικημάτων που θεσπίζονται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση, με απώτερο σκοπό την απόκτηση, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους» (UNODC, 2010; www.astynomia.gr).

Σύμφωνα με τον προαναφερόμενο ορισμό για το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, βασικά χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος αποτελούν:

- Η ύπαρξη μίας δομημένης εγκληματικής ομάδας τριών ή περισσότερων ατόμων, που δημιουργείται και σχηματίζεται για την τέλεση εγκληματικών πράξεων,
- Η χρονική διάρκεια της δομημένης ομάδας, η από κοινού ύπαρξη δηλαδή της εγκληματικής ομάδας για κάποιο χρονικό διάστημα,
- Η από κοινού δράση των μελών της εγκληματικής ομάδας με σκοπό την τέλεση ενός ή περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων ή αδικημάτων, καθώς και
- Ο άμεσος ή έμμεσος προσπορισμός οικονομικού ή έτερου υλικού οφέλους, προερχόμενου από εγκληματικές δραστηριότητες.

Επιπλέον, σύμφωνα με την εν λόγω Σύμβαση, ένα αδίκημα έχει διακρατικό χαρακτήρα και μπορεί να χαρακτηριστεί ως διεθνικό στις περιπτώσεις κατά τις οποίες:

- Λαμβάνει χώρα σε περισσότερα του ενός κράτη,
- Τελείται σε ένα κράτος, αλλά σημαντικό μέρος της προετοιμασίας, του σχεδιασμού, της καθοδήγησης ή του ελέγχου λαμβάνει χώρα σε κάποιο έτερο κράτος,
- Διαπράττεται σε ένα κράτος, αλλά αφορά μία οργανωμένη εγκληματική ομάδα, η οποία εμπλέκεται σε εγκληματικές

δραστηριότητες και στην τέλεση αξιόποινων πράξεων σε περισσότερα του ενός κράτη ή

- Διαπράττεται σε ένα κράτος, αλλά έχει σημαντικές επιπτώσεις και ουσιαστικά αποτελέσματα και σε κάποιο έτερο κράτος (UNODC, 2010; www.astynomia.gr).

2.5 Δομή και οργάνωση των Ομάδων του Οργανωμένου Εγκλήματος – Κύριες προσεγγίσεις

Η δομή και η οργάνωση των εγκληματικών ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος, ο τρόπος λήψης των αποφάσεων και κατανομής των ρόλων και των καθηκόντων εντός των τειχών τους, αποτέλεσε και αποτελεί αντικείμενο μελέτης και έρευνας πολλών εγκληματολόγων, ερευνητών, διεθνών οργανώσεων και αξιωματούχων επιβολής του νόμου ανά τον κόσμο (Abadinsky, 2013).

Ορισμένοι από αυτούς έχουν περιγράψει και ερμηνεύσει τη δομή και την οργάνωση των εγκληματικών ομάδων, με βάση το λεγόμενο «εταιρικό μοντέλο» - «corporate model» οργάνωσης. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι οργανωμένες ομάδες εγκληματικής δράσης έχουν ιεραρχική και κάθετη δομή, η οποία αντλεί στοιχεία και γνωρίσματα από την δομή και την οργάνωση των εμπορικών εταιρειών. Οι σχέσεις δηλαδή των μελών της εγκληματικής ομάδας είναι κάθετα δομημένες, διαθέτοντας ιεραρχική, πυραμοειδή δομή.

Πλεονέκτημα αυτής της προσέγγισης και αυτού του τύπου οργάνωσης των εγκληματικών ομάδων αποτελεί ο καλύτερος έλεγχος των μελών της εγκληματικής οργάνωσης, από τα υψηλότερα ιεραρχικά στελέχη της, η καλύτερη διαχείριση, τόσο των μέσων της για την εκτέλεση των

εγκληματικών ενεργειών της, όσο και των πόρων που προέρχονται από την τέλεση των παράνομων δραστηριοτήτων της. Παράλληλα, σημαντικό πλεονέκτημα της κάθετης, πυραμοειδούς οργάνωσης μίας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας αποτελεί η ευκολότερη εκμετάλλευση «αγορών», οι οποίες δεν απαιτούν ιδιαίτερη πολυπλοκότητα και εξειδικευμένες γνώσεις από τα χαμηλότερα στην ιεραρχία μέλη της, καθότι λαμβάνουν συγκεκριμένες εντολές από τα υψηλότερα ιεραρχικά μέλη, τα οποία κατέχουν τα ηνία στην λειτουργία και στη λήψη αποφάσεων για την εγκληματική ομάδα. Παράλληλα, αυτού του είδους η οργάνωση προσφέρει καλύτερη εκμετάλλευση των λεγόμενων «παράνομων μονοπωλίων», όπως η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, οι εκβιασμοί καταστημάτων και επιχειρήσεων, η παράνομη εκμετάλλευση τυχερών παιγνίων (τζόγου) κ.α. (Adamoli, Di Nicola, Savona, & Zoffi, 1998; Παπαθεοδώρου, 2005; Abadinsky, 2013).

Από την άλλη πλευρά, έτεροι ερευνητές και εγκληματολόγοι υποστηρίζουν ότι οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος έχουν πλέον μία διαφορετική, αποκεντρωμένη και πιο ευέλικτη δομή και οργάνωση. Χρησιμοποιούν δηλαδή το λεγόμενο «μοντέλο δικτύου» ή «δικτυακό μοντέλο» - «network model» οργάνωσης. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι σχέσεις που αναπτύσσονται και δημιουργούνται μεταξύ των μελών των εγκληματικών ομάδων είναι οριζόντια δομημένες, πιο χαλαρές και πιο ευέλικτες, δημιουργώντας κύκλους σχέσεων μεταξύ των μελών τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το οργανωμένο εγκληματικό δίκτυο αποτελείται από μικρότερες εγκληματικές ομάδες, οι οποίες διακατέχονται από μία ελευθερία κινήσεων και σχετική ανεξαρτησία των ενεργειών τους.

Σημαντικό πλεονέκτημα του «δικτυακού μοντέλου», της οριζόντιας δομής και οργάνωσης των εγκληματικών ομάδων, αποτελεί η ευελιξία των μικρότερων ομάδων τους, παράγοντας που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προσαρμογή των ομάδων στις εκάστοτε επικρατούσες συνθήκες. Επιπλέον, η εν λόγω μορφή οργάνωσης των εγκληματικών

ομάδων, παρέχει περισσότερη ασφάλεια στα οργανωμένα μέλη της, σε σχέση με την κάθετη, πυραμοειδής δομή, καθώς και μεγαλύτερα περιθώρια αναδιοργάνωσης των μελών της, σε περίπτωση σύλληψης τους, από τις αρχές επιβολής του νόμου. Στις περιπτώσεις σύλληψης των ανώτερων ιεραρχικά μελών μίας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, η οποία έχει δομηθεί και οργανωθεί κάθετα και πυραμοειδή, είναι περισσότερες οι πιθανότητες εξάρθρωσης από τις αρχές επιβολής του νόμου, ακόμη και όλων των μελών της εγκληματικής ομάδας, σε σχέση με μία εγκληματική οργάνωση, η οποία έχει δομηθεί με βάση το «δικτυακό μοντέλο». Εξαιτίας των παραπάνω χαρακτηριστικών και γνωρισμάτων, αυτού του είδους οι εγκληματικές ομάδες εμπλέκονται σε πολυσύνθετες παράνομες «αγορές» και τομείς δραστηριότητας, όπως η εμπορία ανθρώπων, είτε για σεξουαλική, είτε για οποιασδήποτε άλλης μορφής εκμετάλλευση (Adamoli, Di Nicola, Savona, & Zoffi, 1998; Goodey, 2008; Cusson, 2009; Picarelli, 2009; Abadinsky, 2013; Europol, 2013). Το «μοντέλο δικτύου» οργάνωσης και δομής των εγκληματικών ομάδων επιτρέπει τη δημιουργία σχέσεων και δεσμών απαραίτητων για την επιβίωση και την εδραιοποίηση των εγκληματικών ομάδων, τη συλλογή πληροφοριών, τη δημιουργία συμμαχιών και εξωτερικών σχέσεων, απαραίτητων για την προστασία τους και την περαιτέρω επέκταση του πεδίου δράσης τους, ακόμη και την εισχώρησή τους στις αρχές προστασίας και επιβολής του νόμου, μέσω όλων των πιθανών μορφών διαφθοράς.

Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι, η δομή και η οργάνωση των εγκληματικών οργανώσεων δεν είναι πάντοτε συγκεκριμένη και σταθερή, αλλά μπορεί να μεταβληθεί, να αλλάξει και να διαφοροποιηθεί, ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες, τους στόχους της εγκληματικής ομάδας, τις απαιτήσεις και τα πεδία δραστηριοποίησης της (Schloenhardt, 1999; Cusson, 2009; Abadinsky, 2013).

2.6 Ομάδες Οργανωμένου Εγκλήματος και Νόμιμες Επιχειρήσεις – Ομοιότητες και διαφορές.

Είναι πλέον αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι, το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο, με τις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που δραστηριοποιούνται σε αυτό, να έχουν επεκτείνει τη δράση τους σε όλα τα μέρη του κόσμου, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, πολιτισμικές ή θρησκευτικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε περιοχή (Schloenhardt, 1999). Αρκετές θεωρίες προσπάθησαν να ορίσουν, να ερμηνεύσουν, να αποδομήσουν και να αναλύσουν το οργανωμένο έγκλημα, καθώς και τις παράνομες εγκληματικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα από τα μέλη των εγκληματικών ομάδων, στην προσπάθειά τους να επιτύχουν τους στόχους της. Μία από τις κυριότερες και σημαντικότερες προσεγγίσεις ήταν αυτή των οικονομικών θεωριών (Fiorentini & Peltzman, 1995; Schloenhardt, 1999; Bajrektarevic, 2000).

Απώτερος και πιο βασικός σκοπός του οργανωμένου εγκλήματος είναι η συσσώρευση και η αποκόμιση όσο το δυνατόν περισσότερων οικονομικών κερδών, τα οποία προέρχονται, ως απόρροια των παράνομων δραστηριοτήτων των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Υπό το πρίσμα της οικονομικής ανάλυσης και των οικονομικών θεωριών, θα μπορούσε να υποστηριχθεί η άποψη, ότι το οργανωμένο έγκλημα έχει τον ίδιο σκοπό με τις νόμιμες επιχειρήσεις, την μεγιστοποίηση δηλαδή των οικονομικών κερδών. Κοινός στόχος, τόσο των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, όσο και των νόμιμων επιχειρήσεων αποτελεί το μέγιστο οικονομικό κέρδος (Fiorentini & Peltzman, 1995; Schloenhardt, 1999; Bajrektarevic, 2000).

Παράλληλα, υπάρχουν και άλλες ομοιότητες, που μπορούν να παρατηρηθούν μεταξύ οργανωμένων εγκληματικών ομάδων και νόμιμων επιχειρήσεων. Οι νόμιμες εμπορικές επιχειρήσεις επιδιώκουν την πώληση, όσο το δυνατόν περισσότερων εμπορικών προϊόντων στους

καταναλωτές τους, έτσι ώστε να κερδίσουν περισσότερα οικονομικά οφέλη, γεγονός το οποίο συναντάτε και στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, οι οποίες παρέχουν στους «πελάτες» τους παράνομες υπηρεσίες, αλλά και παράνομα αγαθά, στο βωμό του παράνομου οικονομικού κέρδους (Passas, 1995; Savona, Adamoli, Zoffi, & DeFeo, 1995; Adamoli, Di Nicola, Savona, & Zoffi, 1998). Επιπλέον, στην προσπάθεια περαιτέρω επέκτασης και εξέλιξης τους και σε άλλες αγορές, με μεγαλύτερο καταναλωτικό κοινό, οι νόμιμες εμπορικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν και επενδύουν ένα μεγάλο μέρος των κερδών τους, όχι μόνο για την αποπληρωμή των υπαλλήλων τους, αλλά και προκειμένου να επενδύσουν αυτό το κέρδος σε νεότερο και πιο εκσυγχρονισμένο εξοπλισμό, τεχνικά μέσα, αλλά και προσωπικό, ικανό να αναβαθμίσει και να επεκτείνει την εμπορική δράση της εταιρείας. Παρόμοια κατάσταση συναντάται και στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, οι οποίες χρησιμοποιούν μέρος των κερδών τους, όχι μόνο για να αποπληρώσουν τα εγκληματικά μέλη τους, αλλά και για να επενδύσουν οικονομικά κεφάλαια σε νέο, σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό, ο οποίος θα μπορούσε να βοηθήσει τα μέλη εγκληματικών ομάδων να αποφύγουν τον εντοπισμό και τη σύλληψη τους, από τις αρχές επιβολής του νόμου, καθώς και να επεκτείνουν τις παράνομες δραστηριότητές τους, σε νέες εγκληματικές αγορές, αναβαθμίζοντας με αυτό τον τρόπο την παράνομη δράση τους (Savona, Adamoli, Zoffi, & DeFeo, 1995; Adamoli, Di Nicola, Savona, & Zoffi, 1998). Εξάλλου, ιδιαίτερα σημαντικό αποτελεί το γεγονός του καταμερισμού της εργασίας και της εξειδίκευσης των ρόλων και των καθηκόντων των μελών, τόσο των νόμιμων επιχειρήσεων, όσο και των παράνομων οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Σε μία εμπορική επιχείρηση, ο κάθε εργαζόμενος, εργάζεται σε ένα συγκεκριμένο τομέα, στον οποίο έχει αποκτήσει εξειδικευμένες γνώσεις, με στόχο την υψηλότερη απόδοση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, πολλά μέλη εγκληματικών ομάδων έχουν αποκτήσει εξειδικευμένες γνώσεις σε μια συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα, με την κατανομή των ρόλων στο εγκληματικό δίκτυο να διαδραματίζει ολοένα και σημαντικότερο

ρόλο στη μεθοδική οργάνωση των εγκληματικών ομάδων (Williams & Savona, 1996).

Από την άλλη πλευρά, παρά τις σημαντικές ομοιότητες, υπάρχουν ορισμένες θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ των δραστηριοτήτων των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων και των νόμιμων εμπορικών επιχειρήσεων. Η πιο προφανής και σημαντική διαφορά έγκειται στον υπόγειο, κρυφό και παράνομο χαρακτήρα δραστηριοτήτων των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, σε αντίθεση με τις δραστηριότητες των νόμιμων επιχειρήσεων. Επιπλέον, στις νόμιμες «αγορές» και στους επιχειρηματικούς κλάδους ενασχόλησης των νόμιμων επιχειρήσεων υπάρχουν γραπτές συμβάσεις, κανόνες, διαδικασίες και νομικά καθεστώτα, που πρέπει να ακολουθούνται και να τηρούνται ευλαβικά από όλους τους συμμετέχοντες και τα συμβαλλόμενα μέρη, όπως οι επιχειρήσεις, οι καταναλωτές και οι εργαζόμενοι. Σε αντίθεση με όλα τα ανωτέρω, στις παράνομες «αγορές» και στους τομείς δραστηριοποίησης των εγκληματικών ομάδων δεν υπάρχουν τέτοιου είδους νομικοί κανόνες και αντίστοιχες διαδικασίες. Δεν υπάρχουν γραπτές συμβάσεις και συμφωνίες. Οι συμφωνίες και τα συμβόλαια επιβάλλονται και η υπακοή διασφαλίζεται με καταπιεστικούς κανόνες, τη συστηματική προσφυγή στη βία, τις απειλές, τον εκφοβισμό και τον θάνατο, προς επίτευξη των σκοπών των ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι έτερα, λιγότερο βίαια μέσα, όπως η δωροδοκία, η διαφθορά και η εκμετάλλευση νομικών κενών είναι ουσιαστικά και ιδιαίτερα πολύτιμα μέσα και αντιπροσωπευτικά στοιχεία του τρόπου λειτουργίας των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, στη συνεχή και αδιάκοπη προσπάθειά τους να αποφύγουν και να αποτρέψουν τη διακοπή των παράνομων δραστηριοτήτων τους, καθώς και τον εντοπισμό τους από τις αρχές επιβολής του νόμου και της προστασίας των πολιτών. (Alexander & Caiden, 1985; Martin & Romano, 1992; Savona, Adamoli, Zoffi, & DeFeo, 1995; Cusson, 2009; Abadinsky, 2013).

Κεφάλαιο 3^ο – Ευρώπη, Εμπορία Ανθρώπων & Ασφάλεια

3.1 Ιστορικές Εξελίξεις, Ισχύον Νομοθετικό και Θεσμικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.

Η εμπορία ανθρώπων δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Είναι ένα φαινόμενο που αλλάζει συνεχώς ανά τις δεκαετίες στο πέρασμα του χρόνου. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, οι ένοπλες συγκρούσεις στα Βαλκάνια, αλλά και η διάσπαση και η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, είχε ως επακόλουθο τη δημιουργία ενός μεγάλου και συνεχούς μεταναστευτικού ρεύματος, το οποίο ενίσχυσε και εδραίωσε την ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος στην περιοχή των Βαλκανίων. Τα πολύ μεγάλα και σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα πολλών ανθρώπων, προερχόμενοι από τα εν λόγω κράτη, μοιραία έδωσαν την κατάλληλη ευκαιρία στα κυκλώματα και στις ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος να εκμεταλλευτούν αυτούς τους ανθρώπους και να τους καταστήσουν θύματα εμπορίας ανθρώπων, με κύρια μορφή εκμετάλλευσής τους να παραμένει η σεξουαλική εκμετάλλευση. Με χώρες προέλευσης τη Ρωσία την Ουκρανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, την Αλβανία κ.α., χιλιάδες άνθρωποι βίωσαν το δράμα της εκμετάλλευσης και της στυγνής εμπορίας, με τελικό προορισμό κάποια από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Γερμανία, η Γαλλία κ.α., πειθόμενοι για ένα καλύτερο μέλλον, με περισσότερες ευκαιρίες και ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο (Doomernik, 2013).

Παράλληλα, είναι γνωστό ότι η τελευταία δεκαετία χαρακτηρίστηκε από μια σειρά γεωπολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων οι οποίες διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη γεωμετρική αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη, αλλά και στην αύξηση των περιπτώσεων και των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων. Επί του

παρόντος, η Ευρώπη έχει πληγεί περισσότερο από αυτές τις εξελίξεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κυρίως σε χώρες της Αφρικής και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η πολιτική αστάθεια που παρατηρείται στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, η συνέχιση των εκθροπραξιών και των εμφύλιων πολέμων στο Σουδάν και τη Σομαλία, η ακραία φτώχεια σε πολλές χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, η λεγόμενη «Αραβική Άνοιξη», δηλαδή το ξέσπασμα κοινωνικών και πολιτικών αναταραχών και διαδηλώσεων στη Λιβύη, την Αίγυπτο, την Τυνησία, την Αλγερία και το Μαρόκο και η ανατροπή του καθεστώτος στη Λιβύη, την Αίγυπτο και την Τυνησία, καθώς και ο συνεχιζόμενος εμφύλιος πόλεμος στη Συρία, υπήρξαν μερικοί από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθόρισαν, διαμόρφωσαν και συνέβαλλαν αποφασιστικά στις αυξανόμενες και ακόμη συνεχιζόμενες μεταναστευτικές ροές, από τις χώρες αυτές, προς τα εδάφη της Ευρώπης, γεγονός που συνέβαλλε ουσιαστικά στην έξαρση των περιπτώσεων εκμετάλλευσης θυμάτων από τις προαναφερόμενες περιοχές και στην «εμπορευματοποίησή» τους (Triandafyllidou & Maroukis, 2012; Triandafyllidou A., 2018).

Στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την πάροδο των ετών, η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, υπηρεσιών, κεφαλαίων και αγαθών, η εξέλιξη και η πρόοδος της τεχνολογίας, καθώς και ο σχετικός περιορισμός των ελέγχων, είχε σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο, καθότι η ενιαία αγορά και η κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Ε.Ε. έχουν συνδεθεί, όχι μόνο με την ελεύθερη κυκλοφορία των νόμιμων πολιτών, αλλά και με τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας εγκληματιών, τρομοκρατών και παράνομων μεταναστών, με επακόλουθο την εξάπλωση και την άνθηση, τόσο του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, όσο και του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος. (Koser, 2008; Κυριαζή, 2010). Απόρροια όλων των ανωτέρω ήταν η επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση της εξάπλωσης όλων των μορφών του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, και των εγκληματικών ομάδων-κυκλωμάτων που δραστηριοποιούνται σε αυτό.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 29 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, στόχος και σκοπός όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε. είναι η παροχή στους πολίτες της ενός υψηλού επιπέδου ασφάλειας και προστασίας, με την ανάπτυξη «*από κοινού δράσης στον τομέα της αστυνομικής και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και την πραγματοποίηση ενεργειών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας*». Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται, σύμφωνα με την συνθήκη, «*διά μέσου της καταπολέμησης και της πρόληψης της εγκληματικότητας, οργανωμένης ή μη, ιδίως της τρομοκρατίας, της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και όπλων, της δωροδοκίας και της απάτης*». (www.eur-lex.europa.eu.)

Στο πλαίσιο αυτό, η με αριθμό **2002/629/ΔΕΥ Απόφαση-Πλαίσιο**, ως αναφέρθηκε και προγενέστερα, αποτέλεσε τον προπομπό και τον κεντρικό άξονα του κανονιστικού πλαισίου της Ε.Ε. για την καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με τις διατάξεις της Απόφασης και τα οριζόμενα σε αυτή, όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. οφείλουν να εναρμονίσουν και να προσαρμόσουν τις πολιτικές τους και τις εσωτερικές τους νομοθεσίες, με γνώμονα τα όσα επιτάσσει η Απόφαση-Πλαίσιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η εν λόγω διαδικασία ωθεί τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. να αποκτήσουν και να υιοθετήσουν, στο μέτρο που αυτό είναι εφικτό, μία κοινή πολιτική πεποίθηση και προσέγγιση, έναντι του φαινομένου του human trafficking, θεσπίζοντας κανόνες, οι οποίοι ποινικοποιούν τις πράξεις και τις ενέργειες που σχετίζονται, καθ' οποιονδήποτε τρόπο, με την εμπορία ανθρώπων, επιβάλλοντας αυστηρές ποινές, αλλά και παρέχοντας την κατάλληλη προστασία στα αναγνωρισμένα θύματα της εμπορίας ανθρώπων και στις οικογένειές τους, θύματα τα οποία συμβάλλουν καθοριστικά στην καταπολέμηση του φαινομένου, μέσω της συνεργασίας τους με τις αρμόδιες διωκτικές αρχές (Κυριαζή, 2010).

Επιπλέον, το έτος 2004 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ψήφισε και η Ε.Ε. υιοθέτησε την με αριθμό **2004/81/ΕΚ Οδηγία** «*σχετικά με*

τον τίτλο-άδεια παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι είναι θύματα της εμπορίας ανθρώπων ή συνέργειας στη λαθρομετανάστευση, οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες διοικητικές αρχές για την καταπολέμηση του φαινομένου». Η υιοθέτηση της προαναφερόμενης Οδηγίας αποτέλεσε ίσως το πιο αποφασιστικό βήμα για την προστασία των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, σε όλα τα εδάφη της Ε.Ε., καθόσον χαρακτηριστικό γνώρισμα των Οδηγιών αποτελεί το γεγονός ότι οι διατάξεις τους είναι νομικά δεσμευτικές και παράγουν νομικές υποχρεώσεις προς τα κράτη-μέλη, τα οποία είναι υποχρεωμένα να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους και τα νομικά τους κείμενα, σύμφωνα με τις επιταγές της εν λόγω Οδηγίας, για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η Οδηγία είναι δεσμευτική απέναντι στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αφήνοντας στην διακριτική ευχέρεια των κρατών, τον τρόπο και το μέσο με το οποίο θα εφαρμοστούν οι διατάξεις της στην κείμενη νομοθεσία, έτσι ώστε να λειτουργήσουν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά και καταλυτικά, για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος.

Οι διατάξεις της ανωτέρω Οδηγίας προβλέπουν την χορήγηση άδειας διαμονής στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, εφόσον αυτά συνεργάζονται με τις διοικητικές αρχές, μετά το πέρας και την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας. Παράλληλα, χορηγείται σύμφωνα με τις επιταγές της εν λόγω Οδηγίας, η πρόσβαση των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων σε στέγαση, ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη, επαγγελματική και κοινωνική αποκατάσταση, έτσι ώστε να επέλθει όσο το δυνατόν πιο ομαλά και άμεσα η επανένταξη τους στις δομές και τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Επίσης, ειδικές διατάξεις της Οδηγίας μεριμνούν για τα ασυνόδευτα-ανήλικα τέκνα, θύματα της εμπορίας ανθρώπων, με γνώμονα την προστασία τους, την επανασύνδεσή τους με τις οικογένειές τους, αλλά και την εκπροσώπησή τους ενώπιον των δικαστικών αρχών, για την εξασφάλιση της τήρησης και της προστασίας των δικαιωμάτων τους (Κυριαζή, 2010).

Εξάλλου, η ιδιαίτερα μεγάλη άνθηση του οργανωμένου εγκλήματος και των εγκληματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται σε αυτό, καθιστά επιτακτική την ανάγκη συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των αρμόδιων δικωτικών και δικαστικών αρχών, όλων των εμπλεκομένων χωρών, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε διεθνές επίπεδο, με γνώμονα την αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη αντιμετώπιση όλων των μορφών του οργανωμένου εγκλήματος και ειδικότερα της εμπορίας ανθρώπων.

Σε διεθνές επίπεδο, η Διεθνής Οργάνωση Εγκληματολογικής Αστυνομίας (*International Criminal Police Organization*), γνωστή και ως **Interpol**, έχει ως στόχο τη συλλογή, την επεξεργασία και την ανάλυση πληροφοριών μεταξύ των αστυνομικών αρχών σε παγκόσμιο επίπεδο, τη δημιουργία ενός ανεπτυγμένου και προηγμένου δικτύου πληροφοριών, ικανού μέσα από μία βάση δεδομένων, να ενισχύσει την προσπάθεια των αστυνομικών αρχών διεθνώς, στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. (www.interpol.int)

Σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο, η σύσταση της **Europol** (European Police Office), του Ευρωπαϊκού Οργανισμού, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την καταπολέμηση όλων των μορφών του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, θεωρείται ότι αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο βήμα της Ε.Ε. για την προάσπιση και την αναβάθμιση της αστυνομικής συνεργασίας, για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, μέσα από την ανταλλαγή και την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πληροφοριών και την υλοποίηση στρατηγικών, με γνώμονα την καταπολέμηση της δράσης των εγκληματικών ομάδων. Στο ίδιο μήκος κύματος, η ίδρυση του **FRONTEX**, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα αποτελούν σήμερα την αιχμή του δόρατος των ενεργειών της Ε.Ε. στην διαρκή προσπάθεια καταπολέμησης του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος και της εμπορίας ανθρώπων ειδικότερα (Broeders, 2009; Κυριαζή, 2010; Ifantis, 2012; Reichel & Albanese, 2014).

Πρόσθετα, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (**Ο.Α.Σ.Ε.**) – Organization for Security and Cooperation in Europe (**Ο.Σ.Κ.Ε.**), αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους διακρατικούς οργανισμούς παγκοσμίως, με ιδιαίτερα ουσιαστική συμβολή και δράση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, με γνώμονα την ανθρωποκεντρική προσέγγιση και αντιμετώπιση του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων. Η δράση του εν λόγω Οργανισμού προς την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε συμβουλευτικό, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα σημαντική, ενισχύοντας τη δικαστική και την αστυνομική συνεργασία μεταξύ των κρατών, τόσο σε Ευρωπαϊκό, όσο και σε διεθνές επίπεδο, τη συλλογή, ανταλλαγή και αξιοποίηση πληροφοριών, αλλά και την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών των κρατών με τις διεθνείς επιταγές, τις οδηγίες και το κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (Κυριαζή, 2010).

3.2 Μέτρα και προβληματισμοί για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων

Είναι γενικά παραδεκτό, ότι το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και ειδικότερα, το φαινόμενο της διασυνοριακής εκμετάλλευσης ατόμων και της μεταφοράς τους από μία χώρα σε μία άλλη, είναι αλληλένδετο με την μετανάστευση. Πιο συγκεκριμένα, χωρίς αμφιβολία, η εμπορία ανθρώπων, με όποια μορφή και αν αυτή συναντηθεί, όπως και η παράνομη διακίνηση μεταναστών ή οι μετακινήσεις προσφύγων, αποτελούν μορφές «αντικανονικής μετανάστευσης – irregular migration». (Κυριαζή, 2010). Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέκαθεν αποτελούσε και θα εξακολουθεί να αποτελεί πόλο έλξης, τόσο για μελλοντικούς μετανάστες και πρόσφυγες, αλλά και για άτομα τα οποία επιδιώκουν να

αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλλον στα εδάφη της Ε.Ε., άτομα τα οποία «πέφτουν» θύματα εκμετάλλευσης και συγγής εμπορίας από τις εγκληματικές ομάδες του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Δεδομένης της σχέσης αυτής, μεταξύ εμπορίας ανθρώπων και παράνομης μετανάστευσης, τα κράτη υποδοχής προσπαθούν να σχεδιάσουν την εξωτερική πολιτική τους αναφορικά με την μετανάστευση, με γνώμονα και την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων (Κυριαζή, 2010; Orłowska, 2011).

Αρκετές είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες, οι πολλοί αυστηρές και περιοριστικές της μετανάστευσης πολιτικές, κατά κύριο λόγο από τις χώρες υποδοχής, οδηγούν βαθμιαία στην άθτηση και στην εξάπλωση της δράσης των οργανωμένων εγκληματικών κυκλωμάτων διακίνησης μεταναστών και στην αύξηση των θυμάτων εμπορίας και εκμετάλλευσης. Αν και τα κράτη μέλη της Ε.Ε. επιδιώκουν να εναρμονίσουν τις μεταναστευτικές τους πολιτικές, καθένα από αυτά έχει προσεγγίσει το εν λόγω φαινόμενο με διαφορετικό τρόπο. Ορισμένα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν δείξει μεγαλύτερη ανοχή έναντι της παράνομης εισόδου και εγκατάστασης μεταναστών και προσφύγων, ενώ άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν λάβει πολύ σκληρή στάση απέναντι στους παράτυπους μετανάστες και τους υποστηρικτές τους (Bloch, Sigona, & Zetter, 2009; Triandafyllidou & Maroukis, 2012).

Παράλληλα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Europol, διαπιστώθηκε ότι, σχεδόν το 90% των μεταναστών και των προσφύγων που εισήλθαν στην Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια της κρίσης της μετανάστευσης, είχαν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες ερασιτεχνών λαθρεμπόρων, μικρών ή και μεγαλύτερων ομάδων οργανωμένων εγκληματιών και διακρατικών δικτύων λαθρεμπορίου μεταναστών, για τη μεταφορά τους, από τις χώρες καταγωγής τους, στις ευρωπαϊκές χώρες προορισμού τους (Europol, 2016; Europol, 2017). Στην προσπάθειά τους αυτή να φτάσουν στην Ευρώπη, τα λαθραία αυτά άτομα αντιμετωπίζουν επικίνδυνες καταστάσεις, άμεσα συνυφασμένες με την

εμπορία ανθρώπων, οι οποίες πολύ συχνά οδηγούν ακόμη και στον θάνατο (Aziz, Monzini, & Pastore, 2015).

Η Ε.Ε., με την πάροδο των ετών, στην προσπάθειά της να περιορίσει, τόσο την παράνομη μετανάστευση, όσο και την εγκληματική δράση των κυκλωμάτων διακίνησης, εκμετάλλευσης και εμπορίας ανθρώπων έχει υιοθετήσει μια σειρά μέτρων και πολιτικών, για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών, την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και την εξάλειψη των παράνομων αγορών, συμπεριλαμβανομένης της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων (Triandafyllidou & Maroukis, 2012).

Η Ε.Ε. έχει λάβει μέτρα για την εξάλειψη των αιτίων της μετανάστευσης, συνάπτοντας εμπορικές και αναπτυξιακές συμφωνίες με τις χώρες προέλευσης των παράτυπων μεταναστών, των προσφύγων και των ατόμων οι οποίοι προσπαθούν να φτάσουν σε κάποια από τις χώρες της Ε.Ε., ακόμη και μέσω κυκλωμάτων διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, ενώ παράλληλα παρέχει πακέτα οικονομικής βοήθειας και στήριξης σε αυτές τις χώρες, προκειμένου να τις βοηθήσει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση και εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων και της ακραίας φτώχειας, παράγοντες που διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην διόγκωση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, η Ε.Ε. έχει συνάψει συμφωνίες επιστροφής και επανεισοχής με χώρες διέλευσης, χώρες προέλευσης παράτυπων μεταναστών και χώρες καταγωγής των ατόμων, των οποίων η αίτηση ασύλου έχει εξεταστεί και απορριφθεί (Trauner & Kruse, 2008).

Η Ε.Ε. έχει επίσης ενισχύσει τη συνεργασία της με τις χώρες διέλευσης και τις χώρες καταγωγής των μελλοντικών μεταναστών και των προσφύγων, δημιουργώντας δίαυλους διάδοσης, επεξεργασίας και αξιοποίησης πληροφοριών και στοιχείων, που σχετίζονται με λαθρεμπόρους, οργανωμένα δίκτυα λαθρεμπορίου και εμπορίας ανθρώπων, σε μία προσπάθεια ανάλυσης και σκιαγράφησης των

ενεργειών τους και των παράνομων υπηρεσιών τους (Trauner & Kruse, 2008; Triandafyllidou A., 2010). Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αποτελεσματικότητας τέτοιων συμφωνιών αποτελεί η Συμφωνία της Ε.Ε. με την Τουρκία, η οποία τέθηκε σε ισχύ το έτος 2016 και μέχρι στιγμής έχει μειώσει σημαντικά τις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη «Eastern Mediterranean route» (European Commission, 2015; European Council, 2016).

Η αμοιβαία συνεργασία και ο συντονισμός των ενεργειών μεταξύ, τόσο των κρατών της Ε.Ε. μεταξύ τους, όσο και με γειτονικά κράτη ή κράτη προέλευσης και προορισμού θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων ή παράνομων μεταναστών, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ουσιαστική και αποτελεσματική εξάλειψη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, αλλά και για τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του διασυνοριακού ελέγχου των εδαφών της Ε.Ε. (Κυριαζή, 2010).

Εξάλλου, το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και οι εγκληματικές δραστηριότητες των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων που ασχολούνται με αυτό, αποτελούν δίχως αμφιβολία παράγοντες πρόκλησης, τόσο αυξημένης ανασφάλειας στις χώρες της Ε.Ε., όσο και οικονομικής αστάθειας. Η εμπορία ανθρώπων, σε συνδυασμό αρκετές φορές και με την παράνομη μετανάστευση, εξαιτίας του γεγονότος ότι ελέγχεται από λαθρέμπορους και εμπόρους ανθρώπων, όπως και σε αρκετές περιπτώσεις, το ξένο εργατικό δυναμικό στις χώρες υποδοχής ελέγχεται ομοίως από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, εντός των κρατών της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένων των διεθνικών δικτύων λαθρεμπορίου και διακίνησης ανθρώπων, και όπου υπάρχει έντονος ανταγωνισμός για σπάνιες θέσεις εργασίας, όλες αυτές οι συνθήκες είναι ικανές να οδηγήσουν σε γενικευμένη ανασφάλεια που προκαλείται από το φόβο, το ρατσισμό και τη ξеноφοβία, καθώς και στη διαταραχή της οικονομικής σταθερότητας στις ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής, με αποτέλεσμα την αποδιοργάνωση της δημόσιας ασφάλειας και της εσωτερικής σταθερότητας εντός των χωρών υποδοχής της Ε.Ε.

(Dannreuther, 2007). Αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα, η συνεχής και αδιάκοπη δράση των αρμόδιων φορέων, τόσο σε Ευρωπαϊκό, όσο και σε διεθνές επίπεδο, για την καταπολέμηση της δράσης των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, προς την κατεύθυνση της ασφάλειας, της σταθερότητας, της νομιμότητας και της προστασίας των πολιτών.

Στ) Γενικά Συμπεράσματα

Η εμπορία ανθρώπων είναι ένα παγκόσμιο και πολυδιάστατο φαινόμενο που υπερβαίνει όλα τα σύνορα. Είναι ένα αυξανόμενο και κεντρικό στοιχείο του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Η ανισότητα μεταξύ του ανεπτυγμένου και του αναπτυσσόμενου κόσμου είναι η πρωταρχική κινητήρια δύναμη αυτής της ανάπτυξης. Είναι επίσης ένα από τα πιο σοβαρά και αμφιλεγόμενα ζητήματα και διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην πολιτική ατζέντα και το δημόσιο διάλογο, σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο γενικότερα. Αποτελεί αντικείμενο συζήτησης και ενδιαφέροντος για τις εθνικές κυβερνήσεις, τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους ερευνητές και τους ακαδημαϊκούς μελετητές, τις αρχές επιβολής του νόμου και τις υπηρεσίες πληροφοριών και ασφάλειας των κρατών, καθώς και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.), τις οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την κοινωνία των πολιτών (McAuliffe & Laczko, 2016).

Σύμφωνα με μελέτες και έρευνες υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 2,5 εκατομμύρια άνθρωποι διακινούνται ετησίως, με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση. Περισσότερα από 1,2 εκατομμύρια ανήλικα τέκνα διακινούνται κάθε χρόνο σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι σχετικές αναλύσεις και μελέτες αναδεικνύουν το γεγονός ότι τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων αυξάνονται σταδιακά, χρόνο με το χρόνο, με περισσότερα από 4 εκατομμύρια άτομα ετησίως, να βιώνουν τη στυγνή εκμετάλλευση και την εμπορία (Κυριαζή, 2010).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων χρειάζεται επαρκή, ακριβή και αξιόπιστα δεδομένα. Ωστόσο, η διαδικασία συλλογής δεδομένων και στοιχείων σχετικά με την εμπορία ανθρώπων έχει μια εγγενή αδυναμία, η οποία δεν μπορεί εύκολα να ξεπεραστεί, καθότι η μυστική και υπόγεια φύση των εγκληματικών δραστηριοτήτων των ομάδων που δραστηριοποιούνται με την εμπορία

ανθρώπων δυσχεραίνει το έργο των ερευνητικών και διωκτικών αρχών. Ταυτόχρονα, ο κοινωνικός και ηθικός στιγματισμός των θυμάτων που πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης, καθώς και τα διαφορετικά πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματα, τόσο των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, όσο και των μελών των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, αποτελούν τροχοπέδη στην προσπάθεια συλλογής και αξιοποίησης ακριβή στοιχείων. Παρόλα αυτά, αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να σταματήσουν οι προσπάθειες (Triandafyllidou & McAuliffe, 2018).

Η εμπορία ανθρώπων χωρίς καμία αμφιβολία είναι μία παράνομη, κερδοσκοπική επιχείρηση με χαμηλό κίνδυνο φόβου για τους εμπόρους. Αποτελεί μετά το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών την μεγαλύτερη πηγή εσόδων για τις εγκληματικές ομάδες. Η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χιλιάδων ατόμων παγκοσμίως, είτε για σεξουαλική, είτε για κάθε άλλους είδους εκμετάλλευση, μεταμορφώνει το άτομο σε «υπάνθρωπο» και «εμπόρευμα», στο βωμό του αστείρευτου κέρδους και της καταπάτησης κάθε είδους ηθικής. Απαραίτητη είναι η ανάληψη περισσότερων πρωτοβουλιών στην προσπάθεια παρακολούθησης και κατάσχεσης του «μαύρου χρήματος», το οποίο προέρχεται από την εμπορία ανθρώπων, αποκόπτοντας τις εγκληματικές ομάδες από τα υψηλά κέρδη που τους αποφέρει η διακίνηση ανθρωπίνων ψυχών (Shelley, 2014; Ποθουλάκη, 2019).

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τα πιο προηγμένα κράτη ανά τον κόσμο απαραίτητο είναι να ξεκινήσουν εκστρατείες και να διαμορφώσουν στρατηγικές και πολιτικές ενάντια στην εξάπλωση και στην καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, καλλιεργώντας και προωθώντας την ευγενή άμιλλα και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών, παρέχοντας οικονομική στήριξη και βοήθεια, στην προσπάθεια εξάλειψης της φτώχειας και της ένδειας, που μαστίζει τεράστιο αριθμό ατόμων ανά τον κόσμο, καθιστώντας τους ευάλωτους και ανήμπορους να αντιδράσουν στις ορέξεις των διακινητών. Η στήριξη των

Μ.Κ.Ο. στην προσπάθεια τους να καταπολεμήσουν τους παράγοντες έξαρσης της εμπορίας ανθρώπων, τόσο μέσα από την προστασία των θυμάτων, όσο και μέσα από την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε αυτό το επαχθές φαινόμενο, αποτελούν στρατηγικές προς την σωστή κατεύθυνση. Η μηδενική ανοχή απέναντι σε οποιασδήποτε μορφής βία ή εγκληματικότητα, απέναντι σε οποιασδήποτε μορφής καταστρατήγηση της ανθρώπινης ύπαρξης, αποτελεί το πιο αποφασιστικό βήμα, στην προσπάθεια καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων και του οργανωμένου εγκλήματος.

Συμπερασματικά, οι πολιτικές οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν, συμβάλλοντας καθοριστικά στην καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, προκειμένου να γίνουν περισσότερο αποτελεσματικές, πρέπει να περιστρέφονται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες-πτυλώνες και συγκεκριμένα:

- Να αντιμετωπίζουν δραστικά τις αιτίες και τους παράγοντες που διαμορφώνουν και συμβάλλουν στην έξαρση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων,
- Να παρέχουν την απαραίτητη προστασία και βοήθεια στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων ανά τον κόσμο, με όποια μορφή και αν αυτή συναντηθεί, ευαισθητοποιώντας όλες τις κοινωνικές ομάδες στη δράση για την καταπολέμηση του φαινομένου,
- Να προωθούν και να ενισχύουν το διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων κρατικών φορέων, των διωκτικών και αστυνομικών αρχών, αλλά και των διεθνή οργανώσεων, στον αδιάκοπο αγώνα ενάντια στην εμπορία ανθρώπων και στο οργανωμένο έγκλημα και
- Να προωθούν και να ενισχύουν τις προσπάθειες συλλογής και αξιοποίησης δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και τη δράση των εγκληματικών ομάδων, προκειμένου να καταστεί αποδοτικότερη και ακριβέστερη η πρόληψη, η

αντιμετώπιση και η καταπολέμηση αυτού του φαινομένου, με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο (Triandafyllidou & McAuliffe, 2018).

Βιβλιογραφία

- Abadinsky, H. (2013). *Organised Crime (10th Edition)*. Australia: Wadsworth.
- Adamoli, S., Di Nicola, A., Savona, E. U., & Zoffi, P. (1998). *Organised Crime around the world*. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control (HEUNI).
- Alexander, H. E., & Caiden, G. E. (1985). *The politics and economics of organised crime*. New York: Lexington Books.
- Aronowitz, A. (2001). Smuggling and Trafficking in human beings: The phenomenon, the markets that drive it and the organisations that promote it. *European Journal on criminal policy and research* , 163-195.
- Aziz, A. N., Monzini, P., & Pastore, F. (2015). *The changing dynamics of cross-border human smuggling and trafficking in the mediterranean*. Rome: Istituto Affari Internazionali.
- Bajrektarevic, A. (2000). *Trafficking in and Smuggling of human beings - Linkages to organised crime - International legal measures*. Vienna: International Centre for Migration Policy Development.
- Belser, P. (2005). *Forced Labour and Human Trafficking: Estimating the Profits*. Geneva: International Labour Organisation (ILO).
- Bloch, A., Sigona, N., & Zetter, R. (2009). *No right to dream: The Social and Economic Lives of Young Undocumented Migrants in Britain*. London: Paul Hamlyn Foundation.
- Broeders, D. (2009). *Breaking down anonymity: Digital surveillance of irregular migrants in Germany and the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Burke, M. C. (2013). *Human Trafficking: Interdisciplinary perspectives*. Oxford: Palgrave.

Carrapico, H. (2011). *Transnational organised crime as a security concept*. In F. Allum, & S. Gilmour (Eds.), *Routledge handbook of transnational organised crime*. London: Routledge Handbooks.

Commission, E. (2015). *EU-Turkey action plan*. Brussels: Press Release, MEMO/15/5860.

Council, E. (2016). *EU-Turkey statement*. Brussels: Press Release.

Cusson, M. (2009). *Σύγχρονη Εγκληματολογία - Παράρτημα: Νέες μορφές εγκληματικότητας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Dannreuther, R. (2007). *International security: The contemporary agenda*. Cambridge: Polity.

Donigan Guymon, C. (2000). *International legal mechanisms for combating transnational organised crime: The need for a multilateral convention*. Berkley Journal of International Law.

Doomernik, J. (2013). *Migrant Smuggling between two logics: Migration dynamics and state policies*. The International Spectator: Italian Journal of International Affairs.

Edwards, A., & Gill, P. (2002). *The politics of transnational organized crime: Discourse reflexivity and the narration of threat*. British journal of Politics and International Relations.

Estes, R. J., & Weiner, N. A. (2002). *The Commercial Sexual Exploitation of Children in the U.S., Canada and Mexico*. Philadelphia: University of Pennsylvania.

Europol. (2013). *EU serious and organised crime threat assessment*. The Hague: Europol.

Europol. (2017). *European Union serious and organised crime threat assessment: Crime in the age of technology*. The Hague: European Police Office (Europol).

Europol. (2016). *Migrant Smuggling in thw EU. Europol Public Information*. The Hague: Europol, February 2016. Available at: <http://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/migrant-smuggling-europol-report-2016.pdf>.

Felsen, D., & Kalaitzidis, A. (2005). *A historical overview of transnational crime*. Handbook of Transnational Crime & Justice Thousand Oaks, CA.

Fiorentini, G., & Peltzman, S. (1995). *The economics of Organised Crime*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gallagher, A. T. (2010). *The international Law of Human Trafficking*. Cambridge: Cambridge University Press.

Goodey, J. (2008). *Human Trafficking: Sketchy data and policy responses*. Criminology and Criminal Justice.

Heckmann, F. (2004). *Illegal Migration: What can we know and what can we explain? The case of Germany*. International Migration Review.

Hobbs, D. (1998). *Going down the glocal: The local context of organised crime*. Howard Journal.

Ifantis, K. (2012). *Addressing irregular migration in the mediterranean*. European View.

Kara, S. (2010). *ΣΕΞ ΤΡΑΦΙΚΙΝ - Στο άδυτο της οικονομίας της σύγχρονης δουλείας*. Αθήνα: Ασβός.

Koser, K. (2008). *Strengthening policy responses to migrant smuggling and human trafficking*. Background paper prepared for Civil Society Roundtable 2.2: Global Forum on Migration and Development, Manila.

Kyle, D., & Koslowski, R. (2001). *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*. Baltimore: John Hopkins University Press.

- Kyle, D., & Scarcelli, M. (2009). *Migrant Smuggling and the violence question: evolving illicit migration markets for Cuban and Haitian refugees*. Crime Law and Social Change.
- Lovejoy, P. (2004). *Slavery on the Frontiers of Islam*. Princeton: Markus Wiener Publishers.
- Martin, J. M., & Romano, A. T. (1992). *Multinational Crime - Terrorism, Espionage, Drug & Arms Trafficking*. London: Sage Publications.
- McAuliffe, M., & Laczko, F. (2016). *Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base*. Geneva: International Organization for Migration (IOM).
- Mendelson, S. E. (2005). *Barracks and Brothels: Peacekeepers and Human Trafficking in the Balkans*. Washington DC: Center for Strategic & International Studies.
- Miers, S. (2003). *Slavery in the Twentieth Century - The Evolution of a global problem*. Altamira Press.
- Monzini, P. (2007). *Εμπόριο Γυναικών: Πορνεία Μαστροπεία και Εκμετάλλευση*. Αθήνα: Μελάρι.
- Morrison, J. (1998). *The cost of survival: The trafficking of refugees to the U.K.*. London: Refugee Council.
- Nugent, N. (2012). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση - Ιστορία, Θεσμός, Πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Obokata, T. (2006). *Trafficking of Human Beings from a Human Rights Perspective*. Leiden-Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Okubo, S., & Shelley, L. (2011). *Human Security, Transnational Crime and Human Trafficking: Asian and Western Perspectives*. New York: Routledge.

Orlowska, R. (2011). *Immigration in the European Union in the second decade of the 21st century: Problem or Solution*. Folia Oeconomica Stetinensia.

Passas, N. (2002). *Cross-border crime and the interface between legal and illegal actors*, in Van Duyne, P. C., Von Lampe, K., & Passas, N. (eds.), *Upperworld and underworld in cross - border crime*. Nijmegen, the Netherlands: Wolf Legal Publishers.

Passas, N. (1995). *Organised Crime*. Aldershot: Dartmouth Publishing.

Patru, A. D. (2015). Considerations regarding cross-border crime and institutional cooperation. (4), 206.

Picarelli, J. (2009). Human Trafficking & Organised Crime in the US & Western Europe. Στο *Strategies against Human Trafficking: The role of the Security Sector* (σσ. 123-145). Geneva and Vienna: Centre for the Democratic Control of Armed Forces [DCAF] and Austrian National Defence Academy.

Punch, M. (2005). *Critical reflections on transnational organized crime, money laundering and corruption*. Edmonton: University of Alberta.

Rawley, J., & Behrendt, S. (2005). *The Transatlantic Slave Trade: A History Revised Edition*. University of Nebraska Press.

Reichel, P. L., & Albanese, J. s. (2014). *Handbook of Transnational Crime and Justice 2nd eds.*). Los Angeles: SAGE.

Roth, M. P. (2010). *Global Organised Crime: A Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC - CLIO.

Russo, F. F. (2010). *Cocaine: The complementarity between legal and illegal trade*. University of Naples, Italy: Centre for Studies in Economics and Finance (CSEF).

Salt, J. (2000). Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective. *International Migration* , 31-56.

Salt, J., & Stein, J. (1997). *Migration as a business: The case of Trafficking*. International Migration.

Savona, E. U., Adamoli, S., Zoffi, P., & DeFeo, M. (1995). *Organised Crime across the borders: preliminary results*. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control (HEUNI papers).

Scarpa, S. (2008). *Trafficking in Human Beings-Modern Slavery*. US: Oxford University Press.

Schloenhardt, A. (1999). Organised Crime and the business of migrant trafficking. *Crime, Law and Social Change* .

Shelley, L. (2014). *Human smuggling and trafficking into europe: A comparative perspective*. Washington D.C.: Transatlantic Council on Migration, Migration Policy Institute.

Trauner, F., & Kruse, I. (2008). *EC Visa facilitation and Readmission Agreements: Implementing a new EU Security approach in the Neighbourhood*. CEPS working document no. 290.

treaties.un.org. (n.d.). Ανάκτηση από
https://treaties.un.org/doc/Treaties/2000/05/20000525%2003-37%20AM/Ch_IV_bp.pdf

Triandafyllidou, A. (2010). *Irregular Migration in europe: Myths and realities*. Farnham: Ashgate.

Triandafyllidou, A. (2018). *Migrant Smuggling: Novel insights and implications for migration control policies*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science.

Triandafyllidou, A., & Maroukis, T. (2012). *Migrant Smuggling: Irregular Migration from Asia and Africa to Europe*. Palgrave Macmillan.

Triandafyllidou, A., & McAuliffe, M. (2018). *Migrant Smuggling data and research: A global review of the emerging evidence base*. Geneva: International Organization for Migration (IOM).

UNODC. (2010). *Organised crime involvement in trafficking in persons and smuggling of migrants*. Institute for International Research on Criminal Policy of Ghent University. United Nations Office on Drugs and Crime.

Von Lampe, K. (2016). *Organized crime: Analyzing illegal activities, criminal structures, and extra-legal governance (1st eds.)*. Thousand Oaks: CA:Sage.

Von Lampe, K. (2011). *Re-conceptualizing transnational organized crime: Offenders as problem solvers*. International Journal of Security and Terrorism.

Wagley, R. J. (2006). *Transnational organized crime: Principal threats and u.s. responce*. Washington, DC: Congressional Research Service.

Watkins, R. (2001). *Slavery: Bondage Throughout History*. New York: Houghton Mifflin Company.

Williams, I. (2000). *www.theguardian.com*. Ανάκτηση από China sells organs of slain convicts: <https://www.theguardian.com/world/2000/dec/10/theobserver1>

Williams, P., & Godson, R. (2002). Anticipating organised and transnational crime. *Crime, Law and Social Change* , σσ. 37 (4), 311-355.

Williams, P., & Savona, E. (1996). *The United Nations and Transnational Organised Crime*. London: Routledge.

www.astynomia.gr. (n.d.). Ανάκτηση από http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=2481&Itemid=400&lang=

www.eur-lex.europa.eu. (n.d.). Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133700>

www.interpol.int. (n.d.).

www.kathimerini.gr. (2019). Ανάκτηση από *kathimerini.gr*:
<https://www.kathimerini.gr/1015285/gallery/epikairothta/kosmos/kamhlodromies-me-paidia-tzokei-sthn-aigypto-fwtografies>

www.lawpost.gr. (n.d.). Ανάκτηση από *lawpost.gr*:
<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4619-2019/arthro-323a-poinikos-kodikas-nomos-4619-2019-emporια>

www.op.europa.eu. (n.d.). Ανάκτηση από
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7c311754-43ef-48b8-b513-210ca15bfd0b/language-en/format-xhtml>

Wylie, G., & McRedmond, P. (2010). *Human Trafficking in Europe: Character, causes and consequences*. Palgrave Macmillan.

Zaitch, D. (2002). *Cocaine: Colombian Drug Entrepreneurs in the Netherlands*. The Hague, the Netherlands: Kluwer Law International.

Κουράκης, Ν. (1999). Το Οργανωμένο Έγκλημα - Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα. *Ποινική Δικαιοσύνη*, σσ. 1017-1026.

Κυριαζή, Τ. (2010). *Εμπορία Ανθρώπων, Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Παπαθεοδώρου, Θ. Π. (2005). *Δημόσια Ασφάλεια & Αντεγκληματική Πολιτική - Συγκριτική Προσέγγιση (Β' Έκδοση)*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Πιέρρος, Β. (2016). *Παιδιά Στρατιώτες: Ένα φαινόμενο που προσλαμβάνει ανησυχιτικές διαστάσεις*. Ανάκτηση από *powerpolitics.eu*:
<https://powerpolitics.eu>.

Ποθουλάκη, Α. (2019). *Trafficking Εσωτερικές Πορείες σε Εκτός Νόμου Διαδρομές, Ηθικές, Νομικές και Ψυχολογικές προεκτάσεις*. Αθήνα: Πεδίο.

Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2003). *Ο νέος Νόμος 3064/2002 για την Εμπορία Ανθρώπων*. Αθήνα: ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε.

Τσουκαλά, Ν. (2009). *www.dikastiko.gr*. Ανάκτηση από Εμπορία Οργάνων: Ένα έγκλημα που παραμένει ατιμώρητο: https://www.dikastiko.gr/articles/εμπόριο_οργάνων_ένα_έγκλημα_που_παραμένει_ατιμώρητο

Χλούπης, Γ. (1999). Ενωσιολογική οριοθέτηση της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος. *Ποινική Δικαιοσύνη* .